

A (felnőtt és gyermek) munkacélú kizsákmányolás pénzügyi modelljének kidolgozása az áldozatok és a vállalatok azonosítása és a kizsákmányolás megakadályozása érdekében (INVERT)

WP4

Képzési modulok kidolgozása és lebonyolítása a munkacélú kizsákmányolás jellemzőiről és az INVERT programcsomag prototípusáról
(D. 4.1.)

Felelősségi nyilatkozat

Az INVERT az Európai Unió által társfinanszírozott projekt. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Bizottság álláspontját. Sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé értük.

Szerkesztette: Windt Szandra (Országos Kriminológiai Intézet, OKRI)

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Általános projektinformációk	3
3. A képzési anyag célja	4
4. A képzés moduljai	4
I. A felnőtt- és gyermekkereskedelem jellemzői és tendenciái (OKRI és VSE)	4
Jogi keret / Nemzetközi kitekintés	4
Gyermekek	7
Az emberkereskedelem jellemzői és tendenciái (különös tekintettel a munkacélú kizsákmányolásra) Magyarországon	10
Az emberkereskedelem jellemzői és tendenciái (különös tekintettel a munkacélú kizsákmányolásra) Olaszországban	22
II. A munkacélú kizsákmányolás jellemzői, tendenciái a szervezett bűnözés (bandavezéri rendszer) által érintett területeken – OKRI	32
III. Az emberkereskedelem áldozatainak segítése/támogatása – VSE	35
Az emberkereskedelem áldozataival való kapcsolattartás, valamint a számukra nyújtott támogatás bevált gyakorlata	37
IV. Gyakorlati útmutatás az INVERT-prototípus használatához (UCSC-TC)	50
Felhasznált irodalom	57
Jogsabályok	58

1. BEVEZETÉS

A kézikönyvnek való megfelelés és az azzal való összhang az INVERT összes partnerének közös felelőssége az Európai Bizottsággal kötött támogatási megállapodás (101101914) szerinti valamennyi kötelezettség teljes körű teljesítéséig.

WP4	D4.1	Képzési modulok kidolgozása	UCSC-TC, PRP, VSE	OKRI	M17
WP4	D4.2	Nyomozásokra vonatkozó képzési program	UCSC-TC	OSDIFE	M17
WP4	D4.3	A tréning lebonyolítása	UCSC-TC, OSDIFE	OKRI	M17

2. ÁLTALÁNOS PROJEKTINFORMÁCIÓK

Az INVERT az Európai Bizottság Belső Biztonsági Alapja által az ISF-2022-TF1-AG-THB felhívás keretében finanszírozott projekt (projektszám: 101101914). Az Európai Bizottság projektfelelőse: Katarina Tiger.

A projekt 24 hónapig, 2023. június 1-jétől 2025. május 31-ig tart, és a konzorcium az alábbiakban bemutatott 7 partnerből áll:

1. Szent Szív Katolikus Egyetem (Università Cattolica del Sacro Cuore, UCSC), a koordinátor
2. Palermói Ügyészség (Procura della Repubblica presso il Tribunale di Palermo, PRP)
3. Victim Support Europe (VSE)
4. Országos Kriminológiai Intézet (OKRI)
5. Védelmi Minisztérium, Carabinieri Főparancsnokság (Ministero della Difesa, Comando Generale dell'Arma dei Carabinieri, CCTL)
6. Biztonsági és Védelmi Megfigyelőközpont (Osservatorio sulla Sicurezza e Difesa, OSDIFE)
7. Milánói Ügyészség

Az INVERT projekt céljai:

a) **a felnőtt- és gyermekkereskedelem illegális üzleti modelljéhez kapcsolódó pénzügyi folyamatok kizsákmányolási szakaszának megszakítása** azáltal, hogy (a vállalatra és az áldozatokra összpontosító) két kockázatértékelési eszközből álló prototípuscsomagot (a továbbiakban: INVERT-eszközcsomag) dolgoz ki, amelyet az ügyészségek és a bűnüldöző szervek használhatnak Európa-szerte, és

b) **a nemzetközi együttműködés és kapacitásépítés erősítése az ügyészségek és a bűnüldöző között Európa-szerte** a felnőtt- és gyermekkereskedelemmel kapcsolatos nyomozás és büntetőeljárás terén.

3. A KÉPZÉSI ANYAG CÉLJA

Az emberkereskedelem összetett jelenség, amelynek része a kényszermunka is. Kényszermunka, munkacélú kizsákmányolás, szolgaság, rabszolgaság – ezek ugyanazon jelenség különböző meghatározásai. Ebben a képzési anyagban ezeket a különböző kifejezéseket szinonimaként használjuk, annak ellenére, hogy eltérő jelentéssel bírnak. Az alábbiakban összefoglaljuk a munkacélú kizsákmányolással kapcsolatos, jelenleg rendelkezésre álló ismereteket, nemzetközi, európai, olasz és magyar statisztikákat és tapasztalatokat, hogy bővítsük a bűnüldöző szervek ismereteit, valamint, hogy érzékenyítsük és felkészítsük őket az áldozatokkal folytatott beszélgetésre, és bemutassuk nekik az INVERT-eszközcsomagot.

4. A KÉPZÉS MODULJAI

I A FELNŐTT- ÉS GYERMEKKERESKEDELEM JELLEMZŐI ÉS TENDENCIÁI (OKRI ÉS VSE)

Jogi keret / Nemzetközi kitekintés

A kényszermunka bűncselekmény és az alapvető emberi jogok súlyos megsértése. Az áldozatokra gyakorolt egyéni következményeken túl a kényszermunka gazdasági és társadalmi költségekkel jár a társadalom egésze számára.¹

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) kényszermunkáról szóló, 1930. évi, 29. számú egyezménye képezi az ILO normatív keretének és joggyakorlatának alapját a kényszermunka felszámolásával kapcsolatban, és ez a kényszermunka nemzetközi szintű statisztikai adatainak fő hivatkozási pontja. A 29. számú egyezmény meghatározása szerint a „kényszermunka” kifejezés „vonatkozik minden olyan munkára vagy szolgálatra, amelyet valamilyen büntetés terhe alatt követeltek valakitől, és amire a munkára kötelezett személy nem szabad akaratából vállalkozott” [2. cikk (1) bekezdés], öt korlátozott példával. A kényszermunka meghatározásának lényeges elemei a „munka vagy szolgálat”, a „nem szabad akarat” és a „valamilyen büntetés terhe”.²

A 29. sz. egyezményre az ILO más jogi normái és ajánlásai is hivatkoznak, anélkül, hogy a kényszermunka fogalmát módosítanák. Idetartoznak a következők:

- a kényszermunka megszüntetéséről szóló, 1957. évi ILO-egyezmény (105. sz.),
- a gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló, 1999. évi ILO-egyezmény (182. sz.),
- az ILO 2014. évi jegyzőkönyve a kényszermunkáról szóló, 1930. évi egyezményhez,
- és a kényszermunkáról szóló 2014. évi ILO-ajánlás (kiegészítő intézkedések) (203. sz.).

¹ Profits and poverty: The economics of forced labour. International Labour Organization, 2024. <https://www.ilo.org/media/520201/download>

² Hard to see, harder to count: Handbook on forced labour surveys. Third edition. International Labour Organization, 2024. <https://www.ilo.org/publications/hard-see-harder-count-handbook-forced-labour-prevalence-surveys-third>

Sem a 29. egyezmény, sem az ILO kényszermunkára vonatkozó egyéb jogi normái nem foglalkoznak kifejezetten azzal, hogy mi minősül gyermekkényszermunkának, ezért a gyermekkényszermunkának **nincs elfogadott jogi meghatározása.**

Egy felnőtt személy akkor minősül kényszermunkát végzőnek, ha egy meghatározott referencia-időszakban olyan tevékenységet végez, amelynek célja áruk előállítása vagy szolgáltatások nyújtása mások általi vagy saját használatra, amelyet nem szabad akaratából, és valamely büntetés vagy büntetéssel való fenyegetés (kényszerítés) terhe alatt végez. **A kényszermunka olyan munkát jelent, amelyre egy személyt akarata ellenére, kényszerítéssel köteleznek.**

A kényszermunka, beleértve a gyermekmunkát is, széles körben elterjedt az egész világon. Az ILO becslései szerint világszerte mintegy 27,6 millió ember végez kényszermunkát, akik közül 3,3 millió gyermek.

2022. szeptember 14-én az Európai Bizottság új szabályokat javasolt a kényszermunkával készült termékek Európai Unió piacán belüli forgalmazásának betiltásához. A cél a kényszermunka alkalmazásával készült termékek uniós piacon való forgalomba hozatalának és forgalmazásának, illetve az uniós piacról való kivitelének megtiltása.

Ennek érdekében a jogalkotás strukturált keretet hoz létre a kényszermunka uniós termékek előállítása során és az ellátási láncokon belül történő alkalmazásának tilalmára. Felhatalmazza az EU-t, hogy betiltson és kivonjon egy terméket az egységes piacról, ha bebizonyosodik, hogy ahhoz kényszermunkát vettek igénybe, függetlenül attól, hogy az EU-ban állították-e elő vagy az EU-ba importálták-e a terméket.³

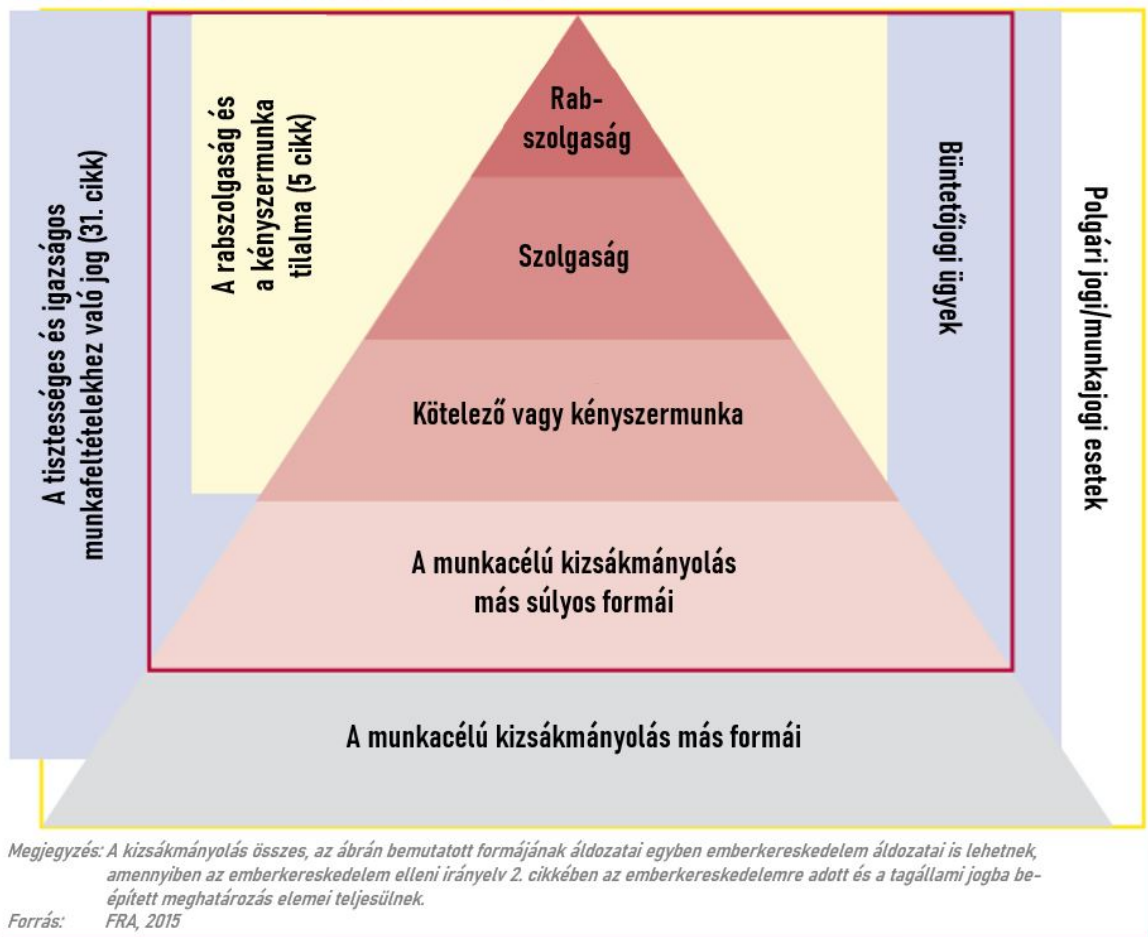
A munkacélú kizsákmányolás vagy kényszermunka céljából zajló emberkereskedelem a kizsákmányolás második legjelentősebb formája az EU-ban. A munkacélú kizsákmányolás magában foglalja a háztartási munkát, a gondozási tevékenységeket vagy a takarítási szolgáltatásokat. A tagállamok közül Franciaországban (792), Olaszországban (681), Hollandiában (660) és Lengyelországban (311) regisztrálták a munkacélú emberkereskedelem legtöbb áldozatát. A regisztrált áldozatok között a román (493), a lengyel (267) és a francia (266) állampolgárok voltak. A munkacélú kizsákmányolás céljából zajló emberkereskedelem áldozatai főként férfiak (66%), míg 34%-uk nő. A kizsákmányolás e formájánál a regisztrált áldozatok 3%-a gyermek. Az EU-ban 2019-ben 1786, 2020-ban pedig 1548 volt a munkacélú kizsákmányolás áldozatainak száma. Az áldozatok száma a 2019–2020-as időszakban a korábbi [2015-ös (900), 2016-os (1047), 2017-es (1052) és 2018-as (980)] adatokhoz képest a növekedett.⁴

³ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/forced-labour-products/> és <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20240419IPR20551/products-made-with-forced-labour-to-be-banned-from-eu-single-market>

⁴ Jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (negyedik jelentés) {COM(2022) 736 final}, 4–5. o.

A foglalkoztatással összefüggésben fontos különbséget tenni a foglalkoztatási szabálytalanságok és a bűncselekmények között.⁵ A munkacélú kizsákmányolás definícióinak sokfélesége szintén sok kérdést vet fel: a rabszolgaság, a szolgaság, a kényszermunka, a munkacélú kizsákmányolás mind megpróbálja lefedni a jelenség néhány jellemzőjét, de eltérő jelentésük nehézséget okoz a nemzetközi összehasonlításban. Jó példa erre az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) határozatainak indokolása⁶, köztük a *Chowdhury és társai kontra Görögország*-ügyben 2017. március 30-án hozott határozat, de említhetnénk az Emberi Jogok Európai Egyezményének 4. cikke (a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma) alapján indított összes ügyet. Ezekben az ügyekben az EJEB igyekezett felvázolni a rabszolgaság, a szolgaság, a kényszermunka és a munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelem közötti különbséget – az eltéréseket és az összetettséget az 1. számú ábra mutatja be.

1. ábra: A munkacélú kizsákmányolás formái és súlyossága

A kizsákmányolás minden formájának áldozatai

Forrás: *Súlyos munkacélú kizsákmányolás: az Európai Unión belül mozgó vagy az Európai Unióba költöző munkavállalók*

⁵ A munkacélú kizsákmányolás az emberkereskedelemmel összefüggésben és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek értelmezése és megkülönböztetése a munkáltatói szankciókról szóló irányelv alapján, 2022. május, [https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/53821/1/EMN%20LU%20inform Distinction-between-labour-exploitation-and-particularly-exploitative-working-conditions-THB.pdf](https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/53821/1/EMN%20LU%20inform%20Distinction-between-labour-exploitation-and-particularly-exploitative-working-conditions-THB.pdf)

⁶ <https://www.echr.coe.int/>

GYERMEKEK

Magyarországi eset:

Az alperes 2020-ban, 2021-ben és 2022-ben főként építési vállalkozóként dolgozott, elsősorban építési szolgáltatásokat nyújtott, de alkalmanként munkaerő-kölcsönzéssel is foglalkozott. A vádlott egy több melléképülettel rendelkező családi házban lakott. A vádlott tevékenysége végzése érdekében úgy toborzott munkaerőt, hogy az ország keleti részén, főként Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében, kis falvakban, rendkívül rossz körülmények között élő, általában 14 és 25 év közötti fiatalok körében elterjesztette, hogy – jellemzően rövid időre – munkásként tudná alkalmazni őket. A munkára jelentkező fiatalokat – egyszerre körülbelül egy tucatnyit – egy tanyára vitte, ahol melléképületekben szállásolta el őket. Nem jelentette be a foglalkoztatásukat. A munka időtartama a megrendelések szerint változott, de jellemzően két hétre jöttek a fiatalok dolgozni, és ez idő alatt általában heti hat napot dolgoztak, napi tíz órában, rövid ebédszünettel megszakítva. Néhány fiatalot éjszakai munkára is alkalmaztak. A fiatalok általában 1100–1200 forint összegű órabért kaptak, kisebb eltérésekkel, melyből 3.000 Ft-ot minden nap átadott nekik étkezésre (a napi 11-12 ezer Ft-ból). Gyakran nem részesültek munkavédelmi képzésben. A munkát általában reggel végezték, amikor a vádlott vagy a nevében eljáró munkavezető a vádlott gazdaságából elvitte az áldozatokat arra a helyre, ahol a vádlott előzetesen megszervezte számukra a munkát, és ahonnan a munka befejezése után délután visszatértek a szálláshelyre. A fiatalok szállása elhanyagolt és piszkos volt, és az egymást gyakran váltó fiatalok nem tartották jó állapotban. Mivel a fiatalok munkahelye sok esetben messze volt, naponta több órát töltöttek utazással. Összességében a fiatalok számára biztosított munka-feltételek lényegesen rosszabbak voltak, mint amire a törvények betartása esetén jogosultak lettek volna. Bár a bérük jellemzően magasabb volt a minimálbérnél, amely 2022-ben bruttó 1150 forint volt óránként, nem kaptak bérpótlékot, nem voltak jogosultak társadalombiztosítási járulékra, nem volt módjuk arra, hogy bármilyen munkahelyi baleset esetén bárkitől kártérítést követeljenek, és a munkafeltételeik rosszabbak voltak a törvényben meghatározott minimumkövetelményeknél.

A magyar Munka Törvénykönyvének rendelkezéseivel ellentétben a vádlott, amellet, hogy

- nem kötött velük írásbeli munkaszerződést (a magyar Munka Törvénykönyve 33. §-ának megsértése),
- nem kért nyilatkozatot a fiatalok munkavállaló törvényes képviselőitől arról, hogy hozzájárultak-e a fiatalok foglalkoztatásához, bár a gyakorlatban a szülők tudtak a foglalkoztatásról, és nem ellenezték azt. A fiatalok munkásokat néha éjszakai munkára küldték, a munkaidejük meghaladta a napi 8 órát, és néha nem kaptak heti egy pihenőnapot sem. A Munka Törvénykönyvének rendelkezései szerint a munkavállalóknak tizenhat évesnél idősebbnek kell lenniük, vagy a nyári szünetben a tizenötödik életévüket betöltöttnek kell lenniük és nappali tagozaton kell tanulniuk. A vádlott több áldozat tekintetében nem tartotta be ezt a szabályt, és fiatalabb áldozatokat is foglalkoztatott (a Munka Törvénykönyve 34. § (2) bekezdésének megsértése).

Ugyanakkor a rossz körülmények között élő áldozatok, akiknek saját otthonukban nem volt lehetőségük munkához jutni, a vádlottakhoz jöttek dolgozni és ösztönözték is őket erre, hogy munkalehetőséget kínáljanak egymásnak. Az áldozatok fiatalok voltak, valamint a családjuk és ők is kiszolgáltatott helyzetben voltak, ezért a vádlott képes volt folyamatos utánpótlást fenntartani, amelyet aztán **építési munkálatok** elvégzésére vagy munkások alkalmazására és munkaerő-kölcsönzésre tudott felhasználni.

A legfrissebb globális becslések szerint a gyermekmunkát végző gyermekek száma világszerte 160 millióra emelkedett, ami 8,4 milliós növekedést jelent az elmúlt négy évben. 2020 elején világszerte 63 millió lány és 97 millió fiú végzett gyermekmunkát, ami a világ összes gyermeke közül csaknem minden tizediket jelenti.

Az ILO adatai szerint a veszélyes (azaz az egészségüket, biztonságukat vagy erkölcsüket valószínűleg károsító) munkát végző 5–17 éves gyermekek száma 2016 óta 6,5 millióval 79 millióra nőtt. A Covid19-pandémia (2020. március és 2022 ősze között) által okozott további gazdasági sokkok és iskolabezárások azt jelentik, hogy a már gyermekmunkát végző gyermekek hosszabb munkaidőben vagy egyre rosszabb körülmények között dolgozhattak, míg a kiszolgáltatott családok munkahely- és jövedelemvesztése miatt még többen kényszerülhetnek a gyermekmunka-végzés legrosszabb formáira. Az ILO jelentése arra figyelmeztet, hogy 2022 végéig világszerte további 9 millió gyermeket fenyeget az a veszély, hogy a világjárvány miatt gyermekmunkára kényszerül.

A gyermekmunkát végző gyermekeket testi és lelki sérülések veszélye fenyegeti. A gyermekmunka veszélyezteti a gyermekek oktatását, korlátozza jogait és jövőbeli lehetőségeit, valamint a szegénység és a gyermekmunka generációkon átívelő körforgásához vezet.

A gyermekmunkában való részvétel minden életkorban magasabb a fiúk, mint a lányok körében. A fiúk 11,2 százaléka végez gyermekmunkát, míg a lányok 7,8 százaléka. Abszolút számokban kifejezve a gyermekmunkát végző fiúk száma 34 millióval meghaladja a lányokét. Ha a gyermekmunka fogalmát kiterjesztjük a heti legalább 21 órás háztartási munkára, akkor az 5–14 éves fiúk és lányok körében a nemek közötti különbség csaknem felére csökken.

Az UNICEF⁷ és az ILO közös kiadványa⁸ szerint a gyermekmunkának van néhány jellemzője:

- **A gyermekmunka sokkal gyakoribb a vidéki területeken.** Világszerte 122,7 millió vidéki gyermek végez gyermekmunkát, míg a városokban 37,3 millió ez a számadat. A gyermekmunka előfordulása vidéken (13,9 százalék) közel háromszor magasabb, mint a városi területeken (4,7 százalék).
- **A legtöbb gyermekmunka – fiúk és lányok esetében egyaránt – továbbra is a mezőgazdasági ágazatban történik.** A gyermekmunkát végző gyermekek több mint 70 százaléka, összesen 112 millió gyermek dolgozik a mezőgazdaságban.
- **A gyermekmunka legnagyobb része családon belül zajlik.** Az összes gyermekmunka 72 százaléka és az 5–11 éves gyermekek körében zajló gyermekmunka 83 százaléka családon belül történik, elsősorban családi gazdaságokban vagy családi mikrovállalkozásokban.
- **A gyermekmunka egyik gyakori kísérőjelensége, hogy a gyermekek nem járnak iskolába.** A gyermekmunkát végző fiatalabb gyermekek nagy része kikerül az iskolából, holott a tanköteles korosztályba tartozik. A gyermekmunkát végző 5–11 éves gyermekek több mint egynegyede és a 12–14 éves gyermekek több mint egyharmada nem jár iskolába.

⁷ Az ENSZ Gyermekalapja 1946 óta.

⁸ Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward. UNICEF–ILO, 2021. <https://data.unicef.org/resources/child-labour-2020-global-estimates-trends-and-the-road-forward/>

A legfrissebb globális becslések⁹ 2021-re azt jelezték előre, hogy 50 millió ember fog modern rabszolgaságban élni. Közülük 28 millióan kényszermunkát végeznek, 22 millióan pedig kényszerházasságban élnek. Sajnos a modern rabszolgaságban élők száma az elmúlt öt évben jelentősen megnőtt. 2021-re a 2016-os globális becslésekhez képest 10 millióval több ember fog modern rabszolgaságban élni.

A kényszermunka áldozatai közül 17,3 millióan a magánszektorban történő kizsákmányolás, 6,3 millióan a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolás, 3,9 millióan pedig kényszermunka áldozatai. A migráns munkavállalók esetében háromszor nagyobb a kényszermunka kockázata.

Az Amerikai Egyesült Államok által 2024 nyarán publikált úgynevezett TIP jelentés szerint Olaszország és Magyarország egyaránt a kettes csoportba (Tier 2) tartozik: azaz ezen országok kormányai nem teljesítik maradéktalanul az emberkereskedelem felszámolására vonatkozó minimumkövetelményeket, de jelentős erőfeszítéseket tesznek ennek érdekében. Az alábbi táblázatban összegeztük a két ország adatait:

	Magyarország ¹⁰	Olaszország
Besorolási szint (2024. évi TIP)	2	2
Azonosított áldozatok (2023-ban Magyarországon, 2022-ben Olaszországban)	163	576
Az áldozatok főbb nemzetiségei	magyar	nigériai
Áldozatok		
nők	90%	80%
gyermekek	16%	3,4%
Kizsákmányolás		
szexuális	65% ¹¹	59%
munkacélú	31%	38%
egyéb	4%	2%

⁹ A modern rabszolgaság globális becslései: Forced Labour and Forced Marriage – Executive Summary, 2022. <https://www.ilo.org/publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage-executive>

¹⁰ E két ország lakossága: Magyarországon 9,643 millió, Olaszországban pedig 58,94 millió lakos él.

¹¹ A 2017–2022 közötti időszakban. GRETA (2024)02, 9. o.

AZ EMBERKERESKEDELEM JELLEMZŐI ÉS TENDENCIÁI (KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MUNKACÉLÚ KIZSÁKMÁNYOLÁSRA) MAGYARORSZÁGON¹²

A magyar büntető törvénykönyv 192. §-a a munkáltatással elkövetett emberkereskedelem minden formáját és a szexuális célú emberkereskedelem egyes formáit bűncselekménynek minősítette. A 192. § egytől tíz évig terjedő szabadságvesztést írt elő a felnőtt áldozatot érintő bűncselekményekre, és öt évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztést a gyermek áldozatot érintő bűncselekményekre.

Magyarország továbbra is inkább az emberkereskedelem áldozatainak származási országa, és bizonyos mértékig célországa. Az emberkereskedők belföldi és külföldi áldozatokat zsákmányolnak ki Magyarországon, és magyarországi áldozatokat zsákmányolnak ki külföldön. Az emberkereskedők jellemzően kis csoportokban végzik a tevékenységüket, amelyek közös érdekeken vagy családi kötelekeken alapulnak, és általában a saját családjukból toboroznak lányokat. Az emberkereskedők továbbra is a „loverboy” toborzási módszert alkalmazzák, amelynek során elcsábítják a lányokat, hogy önként elhagyják otthonukat, fokozatosan elszigetelik őket a társadalomtól, majd különböző módszerekkel és ellenőrzési formákkal rákényszerítik őket a szexuális célú emberkereskedelemre. Az emberkereskedők egyre gyakrabban használják az internetet, a közösségi médiát és az azonnali üzenetküldő alkalmazásokat az áldozatok toborzására, hirdetések közzétételére, és a gyermekek szexuális kizsákmányolására. A kormány által működtetett intézményekben élő gyermekek, különösen a lányok, továbbra is ki vannak téve a szexuális célú emberkereskedelem veszélyének.

Magyarországon továbbra is a szexuális célú emberkereskedelem a leggyakoribb emberkereskedelmi forma, de a munkáltatással elkövetett emberkereskedelem esetei is jelentősen megnövekedtek.

Az áldozatok többsége **nő** volt, míg a **gyermekek** az áldozatok mintegy **16%-át** tették ki, konkrétan 2019-ben 9-et (mind lány), 2020-ban 34-et (29 lány és öt fiú), 2021-ben 37-et (28 lány és kilenc fiú) és 2022-ben 41-et (37 lány és négy fiú). Az azonosított áldozatok túlnyomó többsége magyar állampolgár volt, akik közül néhányan Nyugat-Európába (Svájcba, Németországba, Hollandiába) kerültek, míg mások belső emberkereskedelem áldozatai lettek. A Magyarországra emberkereskedelem útján behozott külföldi áldozatok más európai országokból (Románia, Szlovákia, Hollandia, Albánia és Törökország), valamint Ázsiából (Kína, Mongólia, Thaiföld és Pakisztán), Afrikából (Nigéria és Mozambik) és Dél-Amerikából (Kuba) érkeztek.

2023-ban a kormány 163 áldozatot azonosított (64 szexuális célú emberkereskedelem, 48 munkáltatással elkövetett emberkereskedelem és 51 nem meghatározott emberkereskedelem áldozata lett), ami jelentős csökkenést jelent a 2022-es 223 áldozathoz képest, de hasonló a korábbi évekhez (2021-ben 171). A civil szervezetek az emberkereskedelem további 39

¹² Az „emberkereskedelem jellemzőiről és tendenciáiról” szóló adatok összefoglalása az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezmény olaszországi és magyarországi végrehajtásáról szóló, 2024. februári GRETA-jelentéséből és a 2024. évi TIP-jelentésből származik.

áldozatát azonosították (14 szexuális célú emberkereskedelem, 21 munkáltatással elkövetett emberkereskedelem és négy az emberkereskedelem nem meghatározott formájának áldozata lett) 2023-ban. Az azonosított áldozatok túlnyomó többsége magyar állampolgár volt. A 163 azonosított áldozat közül 83 nő és 55 férfi volt. Ezen kívül a hatóságok 25 gyermeket (2022-ben 41-et) és nyolc külföldi állampolgárt (2022-ben négyet) azonosítottak.

A munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelem esetében alacsony a bejelentési arány, különösen, ha figyelembe vesszük a házkörűli szolgaság előfordulását az országban, amely gyakran hajléktalanokat, fogyatékossgal élőket és időseket érint.

Az emberkereskedők a magyar áldozatokat a mezőgazdaságban, az építőiparban, a vendéglátásban és a gyárakban dolgoztatják. A jelentések szerint megnőtt a háztartásimunkacélú emberkereskedelem 25–59 év közötti áldozatainak száma. A civil szervezetek beszámolóit szerint a belföldi munkaerő-kereskedelem továbbra is aggodalomra ad okot, különösen a vidéki területeken, az ukránok és más harmadik országbeli állampolgárok körében, akik azért jönnek Magyarországra, hogy segítsenek az ország munkaerőhiányában. Míg a mezőgazdaságban és az építőiparban az idénymunkások vannak kitéve a munkaerő-kereskedelem kockázatának, az áldozatok többsége magyar állampolgár, különösen a felnőtt férfiak, akiket családtagjaik és ismerőseik kizsákmányolnak háztartási szolgaság és mezőgazdasági munkák keretében, például takarítás, tereprendezés és földművelés során.

- A büntető törvénykönyv lépéseket tett a vonatkozó jogi és politikai keret továbbfejlesztéséhez. A 2020-ban módosított büntető törvénykönyv intézkedéseket tett az **emberkereskedelem** szigorúbb büntetése, valamint az emberkereskedelem áldozatait által végzett munka vagy szolgáltatások igénybevételének büntethetővé tétele érdekében.
- Magyarország továbbra is elsősorban az emberkereskedelem áldozatainak származási országa marad.
- Az azonosított áldozatok száma jelentősen nőtt a GRETA által készített 2019–2022-es értékeléshez képest (754 áldozat 2019–2022-ben).

Egyre több munkavállaló érkezik Mongóliából, a Fülöp-szigetektől, Szerbiából, Albániából és Koszovóból. A magyar jogszabályok szabályozták a számos harmadik országbeli állampolgárt és szakképzett személyzetet foglalkoztató vállalatokat, hogy növeljék az átláthatóságot és megakadályozzák a munkaerő fekete- és szürkegazdaságba áramlását, valamint csökkentsék annak kockázatát, hogy a külföldi munkavállalók emberkereskedelem áldozatává váljanak. A Külgazdasági és Külügyminisztérium közzétette azoknak az engedélyezett országoknak a listáját, amelyekből a törvény szerint külföldi munkaerő érkezik, és felelős volt e vállalatok szabályozásáért. A magyar jogszabályok tilalmat vezettek be a magán-munkaközvetítő ügynökségek közvetítési díjaira vonatkozóan, szabályozták a munkaügyi törvények munkaadók általi betartását, és részletezték a jogszabályok munkafelügyeleti hatóság általi végrehajtását, beleértve a munkavállalók további foglalkoztatását megtiltó közigazgatási büntetőszankciókat és a bírságokat is. A munkaügyi felügyeleti hatóság nem rendelkezett

hatáskörrel arra, hogy ellenőrizze a munkaerő-közvetítő ügynökségeket, illetve, hogy bírságot vagy büntetést szabjon ki az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményeket elkövető külföldi munkaerő-közvetítő ügynökségekre. A Nemzetgazdasági Minisztérium és az Országos Rendőr-főkapitányság együttműködési megállapodást hajtott végre, amely felhatalmazza a rendőröket és a munkaügyi felügyelőket arra, hogy rendszeresen és összehangolt módon közös munkaügyi ellenőrzéseket végezzenek – átlagosan havonta egy előre be nem jelentett ellenőrzést Magyarország minden vármegyéjében. A hatóságok a magas kockázatú ágazatokat és közegeket célozták meg, és 2023-ban nem azonosítottak egyetlen emberkereskedelemnek kitett áldozatot sem. Ezenkívül az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, a rendőrség és a munkaügyi hatóság a helyszíni ellenőrzések során a külföldi munkavállalók körében szűrte az emberkereskedelemre utaló jeleket. A megfigyelők megjegyezték, hogy a szabályozási mechanizmusok – például az ellenőrzések – továbbra is elégtelenek a munkaügyi jogsértések, köztük a munkaerő-kereskedelem elleni fellépéshez, és a legtöbb munkaerő-közvetítő ügynökség nem megfelelő felügyelet mellett működik. A megfigyelők szerint ráadásul a munkaerő-felvételre vonatkozó magyarországi jogszabályok sokkal kevésbé szigorúak, mint az EU többi részén – a legtöbb európai országban a külföldi munkavállalók felvétele általában hat-kilenc hónapot vesz igénybe, de egyes esetekben a folyamat Magyarországon mindössze 45 nap, ami az emberkereskedelem megnövekedett kockázatát eredményezi.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és hatékony jogorvoslat az emberkereskedelem áldozatai számára

Bevezetés

Az emberkereskedelem áldozatainak joguk van az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre és hatékony jogorvoslatra az ellenük elkövetett sérelmek esetén. Ezeket a jogokat az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépésről szóló 197. számú egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) szerint a nemek és az életkor figyelembevételével, a felek joghatósága alá tartozó valamennyi emberkereskedelemnek kitett áldozat számára biztosítani kell, függetlenül bevándorlási státuszuktól vagy az ország területén való tartózkodásuktól, és függetlenül attól, hogy képesek vagy hajlandók-e közreműködni a bűnügyi nyomozásban.

Függetlenül attól, hogy egy állam érintett-e az emberkereskedelemben vagy közvetlenül felelős-e a kárért, a nemzetközi emberi jogi jogból eredő pozitív kötelezettségek megkövetelik az államoktól, hogy megkönnyítsék és garantálják a jogorvoslatához való eredményes hozzáférést, ha nem tettek észszerű lépéseket az emberkereskedelem megelőzése, az emberkereskedelem potenciális vagy tényleges áldozatainak védelme és az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények hatékony kivizsgálása érdekében.

Az ENSZ Közgyűlésének „Az emberkereskedelem áldozatainak hatékony jogorvoslathoz való jogára vonatkozó alapelvek” című dokumentumával összhangban a hatékony jogorvoslathoz való jog magában foglalja a következőket: **jóvátétel, kártérítés, rehabilitáció, elégtétel és a megisméltetés tilalmának garanciái.**

Az elszennvedett sérülések, veszteségek vagy károk megtérítése például kritikus támogatást nyújthat az áldozatok felépüléséhez és megerősödéséhez, segítheti társadalmi beilleszkedésüket, és megelőzheti az újbóli áldozattá válást. A rehabilitációs jogorvoslat hasonlóképpen segítheti az áldozatok felépülését, valamint a társadalmi beilleszkedést.

Az Egyezmény kifejezetten rendelkezik az emberkereskedelem áldozatainak kártérítéshez és jogorvoslathoz való anyagi jogáról, valamint számos olyan eljárási jogról, amelyek szükségesek ahhoz, hogy biztosítsák az e jogosultságokhoz való hozzáférést. Ezek közé tartoznak a következők:

- ⇒ Az emberkereskedelem áldozataként való azonosításhoz fűződő jogok
- ⇒ Felépülési és gondolkodási idő biztosítása
- ⇒ Tartózkodási engedély, hogy az áldozatok az országban maradhassanak és jogorvoslati lehetőségekhez jussanak.
- ⇒ Tanácsadás, tájékoztatás, jogi segítségnyújtás és teljes költségmentesség

Az Egyezmény „büntetésmentességre” vonatkozó rendelkezése biztosítja azokat az eljárási jogokat, amelyek szerint az emberkereskedelem áldozatait nem lehet büntetéssel sújtani azért, mert részt vettek olyan jogellenes tevékenységekben, amelyek elkövetésére kényszerítették őket. Az Egyezmény azt is előírja a részes államok számára, hogy tegyék lehetővé az emberkereskedők vagyonának lefoglalását és elkobzását, amelyet az áldozatoknak nyújtott állami kártérítési rendszerek finanszírozására lehetne felhasználni.

A **gyermekeknek** különleges támogatásra van szükségük ahhoz, hogy jogorvoslathoz jussanak, és az emberkereskedelem áldozatává vált gyermekeket érintő valamennyi intézkedés során a gyermek mindenképp felett álló érdeke az elsődleges szempont. A kísérő nélküli gyermekek képviselőre egy jogi képviselő kijelölése létfontosságú szerepet játszik abban, hogy az emberkereskedelem gyermek áldozatai hozzáférjenek az igazságszolgáltatáshoz és a jogorvoslathoz. A családdegysítés elősegítése szintén fontos eleme lehet a jóvátételnek.

A civil társadalom – beleértve a civil szervezeteket, szakszervezeteket, diaszpóra- és munkáltatói szervezeteket – alapvető szerepet játszik abban, hogy az emberkereskedelem áldozatai kártérítést és egyéb jogorvoslatot igényelhessenek.

A magánszektorban is szerepet kell játszania abban, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára lehetővé tegye a jogorvoslathoz való hozzáférést, illetve jogorvoslatot nyújtson. A vállalkozások szerepe magában foglalja az olyan lépéseket, amelyek biztosítják, hogy ellátási láncuk mentes legyen az emberkereskedelemmel végzett munkától, valamint olyan intézkedések elfogadását és végrehajtását is, amelyek megkönnyítik az áldozatok számára a

jogorvoslathoz való hozzáférést, ha kárt szenvednek. A vállalkozások abban is segíthetnek az emberkereskedelem áldozatainak, hogy visszanyerjék gazdasági önállóságukat. Az államoknak ezért biztosítaniuk kell, hogy az emberkereskedelemben érintett üzleti vállalkozásokat felelősségre vonják, és lépéseket kell tenniük azon akadályok csökkentése érdekében, amelyek a jogorvoslathoz való hozzáférés megtagadásához vezethetnek.

A tájékoztatáshoz való jog

Azok az áldozatok, akik már hosszabb ideje az emberkereskedők ellenőrzése alatt állnak, általában nagyfokú bizonytalanságban és kiszolgáltatottságban élnek. Az áldozatok helyzetének két közös jellemzője a kiszolgáltatottság és az emberkereskedőkkel szembeni alárendeltség, ami a félelemből és a helyzet kezelésével kapcsolatos információk hiányából fakad.

Az emberkereskedelem áldozatainak nyújtandó tájékoztatásnak ki kell térnie többek között a következő alapvető kérdésekre:

- Védelmi és segítségnyújtási intézkedések elérhetősége.
- Az áldozat előtt nyitva álló különböző lehetőségek.
- Az azokkal kapcsolatos kockázatok.
- A részes ország területén való tartózkodásuk legalizálásának követelményei.
- A jogorvoslat különböző lehetséges formái.
- A büntetőjogi rendszer működése (beleértve a nyomozás vagy a tárgyalás következményeit, a tárgyalás időtartamát, a tanúk kötelességeit, a bűncselekményben bűnösnek talált személyektől vagy más személyektől vagy szervezetektől való kártérítés megszerzésének lehetőségeit, valamint az ítélet teljes és hatékony végrehajtásának esélyét).

A tájékoztatásnak és a tanácsadásnak lehetővé kell tennie az áldozatok számára, hogy felmérjék a helyzetüket, és megalapozott döntést hozzanak a számukra nyitva álló különböző lehetőségeket illetően.

Sok áldozat nem, vagy alig beszél annak az országnak a nyelvét, ahová kizsákmányolás céljából vitték. A nyelvtudás hiánya tovább növeli elszigeteltségüket, és ez az egyik tényező, amely megakadályozza őket abban, hogy éljenek a jogaikkal. A fordítás és tolmácsolás biztosítása – szükség esetén – alapvető intézkedés a jogokhoz való hozzáférés garantálásához, ami az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés előfeltétele.

Ha egy áldozatot a bűncselekmények áldozatait támogató szervezetekhez (többek között áldozatsegítő központokhoz) irányítanak, akkor azok kötelesek két napon belül felvenni a kapcsolatot az áldozattal, és tájékoztatni őt az elérhető támogatásról, beleértve az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT) által biztosított szálláshoz való jogot¹³. Az áldozatoknak joguk van ahhoz is, hogy a bírósági eljárásokkal kapcsolatban tájékoztatást

¹³ <https://okit.hu/main-page/>, +3680205520

kapjanak az áldozatsegítő központ¹⁴ ügyvédjétől. A képviselők tájékoztatják az áldozatokat az egészségügyi ellátáshoz és a kártérítéshez való hozzáférésről, valamint a bűncselekmények áldozatainak segítséget nyújtó állami és helyi kormányzati szervek és civil társadalmi szervezetek elérhetőségéről (áldozatsegítő törvény¹⁵). Az emberkereskedelem áldozatává vált harmadik országbeli állampolgárokat tájékoztatni kell arról is, hogy a hatóságokkal való együttműködésük alapján egyhónapos gondolkodási időre és tartózkodási engedélyre jogosultak.

Az Igazságügyi Minisztérium a bűncselekmények áldozatai számára készített egy tájékoztató füzetet, amely általános információkat tartalmaz az elérhető szolgáltatásokról, valamint feltünteti az összes áldozatsegítő központ és regionális áldozatsegítő szolgálat elérhetőségét.

- Készítettek egy névjegykártya méretű információs kártyát is, amelynek célja, hogy megkönnyítse az emberkereskedelem áldozatainak önazonosítását, és az OKIT forródrótjának telefonszámát is tartalmazza. Ez a forródrót azonban csak magyarul vagy angolul érhető el, ami korlátozza annak valószínűségét, hogy a menedékkérők között felismerjék az emberkereskedelem lehetséges áldozatait, és emellett gátolja, hogy tájékoztassák őket a jogaikról és a rendelkezésre álló szolgáltatásokról.
- Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság¹⁶ egy kifejezetten az emberkereskedelem lehetséges áldozatainak szóló tájékoztatót is kidolgozott, amely az emberkereskedelem áldozatainak támogatást nyújtó kormányzati és civil szervezetekről ad tájékoztatást, beleértve a védett szálláshelyeket és a jogi segítségnyújtást is. Emellett röviden ismerteti az emberkereskedelem leggyakoribb jeleit, különös tekintettel a munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelemre.

A nyomozó hatóság, az ügyészség vagy a bíróság tájékoztatja a sértettet a büntetőeljárás során őt megillető jogokról és kötelezettségekről. Az illetékes hatóság egyszerű és közérthető nyelvet használ, figyelembe véve a károsult állapotát és személyes jellemzőit, és meggyőződik arról, hogy a személy megértette-e a tájékoztatást, szükség esetén további magyarázatot ad. A rendőrség által azonosított áldozatok megkapják a kihallgatási jegyzőkönyvet, amely további információkat tartalmaz a jogaikról az általuk érthető nyelven, valamint egy igazolást is magában foglal a büntetőeljárás megindításáról.

Az emberkereskedelem **áldozatává vált gyermekeket** a Gyermekjóléti Szolgálat tájékoztatja a jogaikról és az elérhető segítségről. Utóbbi az emberkereskedelem áldozatainak azonosítására jogosult szervek egyike, és a gyermekek veszélyeztetettségének felderítésére és bejelentésére szolgáló jelzőrendszer működtetéséért felel.

¹⁴ <https://vansegitseg.im.gov.hu/>

¹⁵ 2005. évi CXCV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről

¹⁶ <http://oif.gov.hu/index.php?lang=en>

Ha az emberkereskedelem áldozata nem beszél magyarul, a tolmácsolás és fordítás költségeit az áldozatsegítő szolgálatok fedezik az Igazságügyi Minisztérium költségvetéséből.

A büntetőeljárásokban a nemzeti kisebbséghez tartozó sértettek jogosultak arra, hogy az eljárás során végig az anyanyelvüket használják, míg a külföldi sértettek számára az általuk értett nyelven tolmácsolást biztosítanak. A fordítás és tolmácsolás költségeit az illetékes hatóság viseli.

Hazánk felé elvárás a nemzetközi testületektől, hogy a magyar hatóságoknak további lépéseket tegyenek annak biztosítására, hogy az emberkereskedelem feltételezett és azonosított áldozatai az illetékes hatóságokkal való első kapcsolatfelvételtől kezdve számukra érthető nyelven tájékoztatást kapjanak a jogaikról és az elérhető szolgáltatásokról. A bűnüldöző szervek tisztviselőit, az emberkereskedelem áldozataival kapcsolatba kerülő egyéb hatóságokat, valamint a külföldi missziók menedékkérőkkel és magyar áldozatokkal kapcsolatba lépő tisztviselőit rendszeresen képezni és oktatni kell arról, hogy miként lehet megfelelően felvilágosítani az emberkereskedelem áldozatait a jogaikról, figyelembe véve az alábbi tényezőket:

Az áldozatok

⇒ életkora

⇒ érettsége

⇒ intellektuális és érzelmi képessége

⇒ az olvasás- és íráskészség, valamint bármilyen szellemi, fizikai vagy egyéb fogyatékoság, amely befolyásolhatja a kapott információk megértésének képessége.

Jogi segítségnyújtás és teljes költségmentesség

Az Egyezmény kötelezi a részes feleket, hogy belső jogukban garantálják az emberkereskedelem áldozatainak a jogi segítségnyújtáshoz és a teljes költségmentességhez való jogát. Még ha nincs is olyan jogszabály, amely polgári ügyekben teljes költségmentességet biztosítana, a bíróságok feladata annak értékelése, hogy az igazságszolgáltatás érdekében az anyagi eszközökkel nem rendelkező kérelmezőnek – amennyiben nem tud ügyvédet fogadni – kell-e jogi segítséget nyújtani.

A jogi segítséghez való korai hozzáférés fontos ahhoz, hogy az áldozatok polgári jogi lépéseket tehessenek a kártérítés és a jóvátétel érdekében.

Az emberkereskedelem áldozatai jogosultak jogi tanácsadás formájában jogi támogatásra és segítségnyújtásra, amely magában foglalja a jogi beadványok elkészítését, valamint a büntető-, polgári és közigazgatási eljárásokban való segítségnyújtást.

Az áldozatsegítő szolgálatok az áldozatsegítésről szóló törvénnyel összhangban jogi tanácsadást és segítséget nyújtanak a bűncselekmények áldozatainak annak érdekében, hogy segítsék őket a bűncselekmény által okozott kárral szembeni jogorvoslat megszerzésében. Az áldozatoknak nem kell tartózkodási engedéllyel rendelkezniük ahhoz,

hogy igénybe vehessék az áldozatsegítő központok által nyújtott jogi segítséget, és a jogi segítségnyújtás nem függ a büntetőfeljelentés megtételétől és/vagy az eljárás megindításától.

Fontos hangsúlyozni, hogy a jogsegélyhez való hozzáférés alapvető fontosságú az emberkereskedelem áldozatai számára az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférés biztosításához. Az áldozatok számára a hozzáférhető és hatékony jogi segítségnyújtás garantálása érdekében tett lépések a gyakorlatban a következőket biztosítják:

- A jogi segítségnyújtás azonnali biztosítása, amint alapos okkal feltételezhető, hogy egy személy emberkereskedelem áldozata, mielőtt az érintett személynek döntenie kell arról, hogy együttműködik-e a hatóságokkal és/vagy vallomást tesz-e a rendőrségen.
- Az emberkereskedelem áldozatai a bírósági eljárások – köztük a végrehajtási eljárások és az állami kártérítési eljárások – keretében korlátlanul hozzáférhetnek egy emberkereskedelmi ügyekben jártas ügyvéd által nyújtott ingyenes jogi segítséghez.
- Emberkereskedelemmel kapcsolatos képzéseket tartanak az ingyenes jogsegélyt nyújtó ügyvédek számára annak biztosítása érdekében, hogy az emberkereskedelem áldozatai rendszerszinten szakképzett ügyvédhez kerüljenek.
- Az emberkereskedelem áldozatainak jogi segítséget nyújtó civil szervezetek megfelelő finanszírozásban részesülnek.
- A menedékkérők között az emberkereskedelem lehetséges áldozatai számára a vonatkozó eljárások során jogi tanácsadást és jogi segítségnyújtást biztosítanak. Az ügyvédek büntetőjogi felelősségét előíró jogszabályokat nem szabad olyan módon alkalmazni, hogy az ügyvédek és a civil szervezetek ne tudjanak jogi segítséget nyújtani az emberkereskedelem áldozatainak, és nem szabad megfosztani a menedékkérők között az emberkereskedelem lehetséges áldozatait az Egyezményben biztosított jogaiktól.

Pszichológiai segítségnyújtás

Az emberkereskedelem és kényszermunka bűncselekménye súlyos pszichológiai és fizikai következményekkel járhat az áldozatok számára, beleértve a mentális egészségügyi problémákat és az önbecsülés elvesztését is. Pszichológiai segítségre van szükség ahhoz, hogy az emberkereskedelem áldozatai megbirkózzanak az őket ért traumával, tartósan felépüljenek, és beilleszkedjenek a társadalomba.

Egyes áldozatoknak hosszú távú terápiás kezelésre van szükségük az elszenvedett erőszak miatt. Az emberkereskedelem minden áldozatának tapasztalt klinikai szakember által végzett, a terápiára való felkészültségük értékelését is magában foglaló, személyre szabott klinikai értékelésben kell részesülnie. **Az emberkereskedelem áldozatává vált gyermekek esetében gyermekpszichológus szakembert kell alkalmazni.**

Magyarországon az emberkereskedelem áldozatai pszichológiai támogatást kaphatnak az áldozatsegítő központoktól. Minden központban van egy főállású pszichológus, akinek az állását az Igazságügyi Minisztérium finanszírozza, míg a budapesti és a pécsi áldozatsegítő központok gyermekpszichológust is alkalmaznak.

Egyes pszichológusok videóművészen vagy telefonon keresztül is nyújtanak tanácsadást. A pszichológus minden áldozattal hat-nyolc alkalommal találkozik, általában szükség szerint hetente egyszer vagy kétszer.

A büntetőeljárásban részt vevő, emberkereskedelemnek kitett áldozatokat támogató személy kísérheti, aki lehet pszichológus is. Amennyiben a büntetőeljárásban részt vevő sértett 18 év alatti, a bíróság elrendelheti igazságügyi pszichológus jelenlétét. A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak kihallgatása során egy igazságügyi pszichológus is jelen van a gyermek otthonában.

Az emberkereskedelem áldozatait segítő civil szervezetek a rendelkezésre álló források függvényében pszichológiai támogatást is nyújtanak. Példák az ilyen típusú támogatást nyújtó civil szervezetekre:

- Magyar Baptista Szeretetszolgálat¹⁷
- Üdvhadsereg¹⁸
- Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány¹⁹
- Névtelen Utak Alapítvány²⁰

A pszichiátriai kezelést igénylő áldozatoknak azonban vissza kell utazniuk a bejelentett lakóhelyükre vagy tartózkodási helyükre, hogy a költségeket az egészségbiztosításuk fedezze. Ez azonban azzal a kockázattal jár, hogy kapcsolatba kerülhetnek az emberkereskedőkkel.

Az emberkereskedelem áldozatait segítő civil szervezetek rendszeresen igénybe veszik mentálhigiénés szakemberek szolgáltatásait is, amelyek nagyon hasznosnak bizonyulnak az áldozatok számára.

A civil szervezetek hangsúlyozták az emberkereskedelem általuk segített áldozatainak nyújtott pszichológiai tanácsadás fontosságát, tekintettel az általuk átélt traumára és a családjuk támogatásának hiányára. **Az áldozatok közül sokan szenvednek függőségtől és súlyos mentális problémáktól is, ami kórházi kezelést és/vagy drogrehabilitációs intézetben való tartózkodást igényelhet.** Ha ez a helyzet, az áldozatot a civil szervezet csak a megfelelő kezelés befejezése után képes segíteni.

¹⁷ <https://segely.baptistasegely.hu/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem-ek>

¹⁸ <https://www.udvhadsereg.hu/tevekenysegeink/emberkereskedelem-elleni-szolgalat>

¹⁹ <https://lehetosegmozar.hu/>

²⁰ <https://nevtelenutak.hu/>

A munkához, szakképzéshez és oktatáshoz való hozzáférés

Az emberkereskedelem külföldi áldozatai számára kiadott tartózkodási engedély nem jár együtt a munkavállalás jogával, de az áldozatok külön munkavállalási vagy tanulmányi engedélyt igényelhetnek. **Az áldozatok hozzáférhetnek szakképzéshez, amelyet többnyire a civil szervezetek biztosítanak, jellemzően a félutas házakban elhelyezett áldozatok számára.** Az Üdvhadsereg rövid távú (legfeljebb hat hónapos) szakképzést is nyújt az emberkereskedelem áldozatainak, ami segít az áldozatoknak munkát találni. A Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány által működtetett menedékhelyek szolgáltatásai közé tartozik a helyi vállalkozásokkal való kapcsolattartás révén a munkakereséshez nyújtott segítség is. Az áldozatok alacsony iskolai végzettsége miatt azonban nehézségekbe ütközik a Védett Szállásról való távozás utáni elhelyezkedés.

Kártérítés

Az Egyezmény megállapította az áldozatok kártérítéshez való jogát. A kártérítés pénzbeli, és mind a vagyoni kárra (például az orvosi kezelés költségeire), mind a nem vagyoni kárra (az átélt szenvedésre) kiterjed. Bár az áldozat kártérítésére irányuló kötelezettség az emberkereskedőt terheli, a gyakorlatban soha nem történik meg a teljes kártérítés, mivel az emberkereskedőt nem találták meg, eltűnt, vagy csődöt jelentett. Az Egyezmény ezért előírja, hogy a részes országok tegyenek lépéseket az áldozatok kártalanításának biztosítására.

A kártalanítás biztosításának eszközei a felekre vannak bízva, az ő feladatuk a kártalanítás jogalapjának, az igazgatási keretnek és a kártalanítási rendszerek működési szabályainak a kialakítása.

Az Egyezmény javasolja egy kártérítési alap létrehozását vagy az áldozatok szociális támogatására és társadalmi integrációjára irányuló intézkedések vagy programok bevezetését, amelyeket a bűncselekményből származó vagyonból lehetne finanszírozni.

Az állam hozzájárul a szándékos erőszakos bűncselekménynek közvetlenül tulajdonítható súlyos testi sérülést vagy egészségkárosodást szenvedő személyek, valamint az ilyen bűncselekmény következtében elhunyt személyek hozzátartozóinak kártalanításához, még akkor is, ha az elkövető nem vonható felelősségre vagy nem büntethető.

A kártérítés több célt is szolgál: ide tartozik az elkövető által okozott sérülések, veszteségek vagy károk jóvátétele, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, az áldozatok helyzetének javítása, valamint az emberkereskedők büntetése és elrettentése. A kártérítés tehát döntő szerepet játszik az emberkereskedelem elleni jogban, nemcsak a helyreállító igazságszolgáltatás eszközeként, hanem a megelőzés és az államok által az emberi jogi kötelezettségeik teljesítése elmulasztásának elismerése révén is.

Az áldozatok a büntetőeljárás végén gyakran elhagyják azt az országot, ahol kizsákmányolták őket. Ez bizonyos akadályokat gördít a polgári jogi kártérítési igények benyújtása elé, amelyekhez emellett számos más akadály is kapcsolódik, mint például a következők:

- ⇒ Magas költségek
- ⇒ A teljes költségmentesség elérhetetlensége
- ⇒ Áldozatsegítő szolgáltatások hiánya
- ⇒ A kérelmező terhelése a kár összegének bizonyításával

Magyarországon az emberkereskedelem áldozatai az elkövetőtől polgári peres eljárásban vagy büntetőeljárásban benyújtott polgári jogi kereset útján követelhetnek kártérítést. Az áldozat jogosult arra, hogy a bűncselekmény következtében elszenvedett kárra vonatkozóan igényt nyújtson be.

2021. január 1-jétől az áldozatok a büntetőeljárásokban úgynevezett „sérelemdíjat”²¹ igényelhetnek, amely pénzbeli kártérítést jelent a személyiségi jogok, például az élethez, az egészséghez, a testi épséghez, a magánélethez és a családi élethez való jog stb. megsértése miatt elszenvedett kárért. Ha az elkövetőt jogerősen ítélték el a bűncselekmény miatt, és korábban nem követeltek vagy nem rendeltek el kártérítést, a sérelemdíj iránti igényt gyorsított eljárásban, az erkölcsi kár bizonyítása nélkül bírálják el, feltéve, hogy az alperes nem vitatja a követelést.

Az áldozatok akkor is jogosultak állami kártalanításra, ha a vádlott ellen indított büntető-eljárást megszüntették.

A magyar hatóságoknak prioritásként kell kezelniük, hogy további lépéseket tegyenek az emberkereskedelem áldozatai számára a kártérítéshez való hatékony hozzáférés megkönnyítése és garantálása érdekében. Ez a következőket foglalja magában:

- Az emberkereskedelem áldozatainak szisztematikus tájékoztatása a büntető- és polgári peres eljárásokban való kártérítéshez való jogukról és a követendő eljárásról, valamint annak biztosítása, hogy az illetékes hatóságokkal való első kapcsolatfelvételtől kezdve hatékony jogi segítséget kapjanak e joguk gyakorlása érdekében.
- Az emberkereskedelem áldozatai számára annak lehetővé tétele, hogy hatékonyan gyakorolhassák a kártérítéshez való jogukat – ehhez ki kell építeni a jogalkalmazók ahhoz szükséges kapacitását, hogy támogassák az áldozatokat a kártérítés igénylésében, valamint be kell emelni a kártérítést a bűnüldöző szervek és az igazságszolgáltatás számára szervezett képzési programokba.
- A bűncselekményből származó vagyon lefoglalására és elkobzására vonatkozó jogszabályok teljes körű alkalmazása az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott kártérítés biztosítása érdekében, és gondoskodás arról, hogy a büntetőeljárás során lefoglalt vagyontárgyakat a lehető leghamarabb visszaszolgáltassák az áldozatnak.

²¹ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 56. § (1a) bekezdése és 556. § (6) bekezdése.

- Annak biztosítása, hogy az áldozatok a büntetőeljárás részeként kapjanak döntést az elkövető általi kártérítésről, és a bíróságok kötelezése arra, hogy adott esetben jelezzék, miért nem merül fel a kártérítés.
- Az állami kártalanítás kérelmezési folyamatának egyszerűsítése annak érdekében, hogy az áldozatok számára hozzáférhetőbbé váljon, valamint annak biztosításához, hogy az emberkereskedelem minden Magyarországon kizsákmányolt áldozata részesülhessen a kártalanításban, függetlenül attól, hogy az állami kártalanítás iránti kérelem benyújtásának időpontjában szabályosan tartózkodott-e Magyarországon.

Az áldozatok és a tanúk védelme

Az Egyezmény értelmében a részes feleknek **meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy hatékony és megfelelő védelmet nyújtsanak az emberkereskedelem áldozatainak és tanúinak, valamint a civil társadalmi szervezetek tagjainak, akik a bírósági eljárás során támogatják az áldozatokat, és adott esetben az áldozatok családtagjainak az esetleges megtorlással vagy megfélemlítéssel szemben. Az áldozatok és tanúk megfélemlítése szinte mindig a vádlottak elleni bizonyítékok elhallgatását célozza. A hatékony védelem különböző típusú lehet, mint például:**

- **fizikai védelem**
- **áthelyezés**
- **a személyazonosság megváltoztatása.**

Emellett az áldozatokat és a tanúkat érő kockázat értékelésétől függ.

Ezen túlmenően az Egyezmény előírja, hogy a gyermekkorú áldozatok számára különleges védelmi intézkedéseket kell biztosítani, figyelembe véve a gyermek mindenek felett álló érdekét.

Az Egyezmény azt is előírja a részes feleknek, hogy bírósági eljárásaikat úgy alakítsák át, hogy azok védjék az áldozatok magánéletét, és garantálják a biztonságukat, beleértve a gyermekkorú áldozatokra vonatkozó különleges védelmi intézkedéseket is.

A büntetőeljárások során a tanúk különleges bánásmódjára és védelmére vonatkozó egyes rendelkezések a következőkre is kiterjednek:

- A személyes adatok bizalmas kezelése,
- a vádlottakkal való konfrontáció elkerülése,
- támogatás igénybevétele,
- tanúvallomás audiovizuális eszközökkel,
- a nyomozás során rögzített tanúvallomások vagy áldozati nyilatkozatok felhasználása a tanúvallomás helyett,
- a nyilvánosság kizárása a tárgyalásról.

A magyar hatóságokat arra ösztönzik, hogy teljes mértékben használják ki a tanúk és áldozatok védelmére vonatkozó valamennyi meglévő rendelkezést annak érdekében, hogy az áldozatok megfelelő védelemben részesüljenek a megtorlással vagy megfélemlítéssel szemben a bírósági eljárás előtt, alatt és után.

AZ EMBERKERESKEDELEM JELLEMZŐI ÉS TENDENCIÁI (KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MUNKACÉLÚ KIZSÁKMÁNYOLÁSRA) OLASZORSZÁGBAN

Olaszország továbbra is az emberkereskedelem áldozatainak célországa, valamint tranzit-ország más európai célállomások felé. Az emberkereskedelem elleni beavatkozások megfigyelőközpontja (SIRIT-adatbázis, Sistema Informatizzato di Raccolta Informazioni sulla Tratta²²) és az emberkereskedelem elleni nemzeti segélyvonal (Numero Verde) által gyűjtött adatok szerint 2018–2019-ben nőtt az emberkereskedelem lehetséges áldozatainak száma, de a Covid19-pandémia idején csökkenő tendencia volt tapasztalható.

A felderített lehetséges áldozatok többsége nő volt (80%), de az évek során nőtt a férfi és transznemű áldozatok száma. Egyre több a terhes vagy kisgyermekes nő. Az azonosított gyermekkorú áldozatok száma csökkenő tendenciát mutat (2021-ben az áldozatok 3,4%-a, szemben a 2018-as 12%-kal).

Az észlelt áldozatok kizsákmányolásának elsődleges célja továbbra is a szexuális kizsákmányolás (2018-ban 84%, ami 2022-re 59%-ra csökkent), **ezt követi a munkacélú kizsákmányolás (2018-ban 10%, ami 2022-ben 38%-ra emelkedett)**. A kényszerített koldulás, a házkörüli szolgaság, a kényszerházasság és a bűncselekmény elkövetésére kényszerítés külön-külön az áldozatok 1–2%-át érinti.

A kormány 2022-ben 576 áldozatot azonosított, ami növekedést jelent a 2021-es 493-hoz és a 2020-as 536-hoz képest. Az 576 azonosított áldozatból 313-at szexuális célú emberkereskedelem, 232-őt pedig munkacélú emberkereskedelem formájában zsákmányoltak ki, ebből 214-et kényszermunkára, hetet bűncselekményre, kettőt házkörüli szolgaságra, kilencet pedig koldulásra kényszerítettek.

Az olasz kormány elkészített egy kifejezetten a mezőgazdaságban folytatott munkacélú kizsákmányolással foglalkozó nemzeti reformprogramot is, amely tartalmazza a minimumszabályokat, a szabványos eljárásokat és az áldozatok számára elérhető segítséget.

A feltételezett áldozatok között 101 különböző nemzetiségű személy volt. Az áldozatok fő származási országa Nigéria (68,4%), amelyet Elefántcsontpart (3,5%), Pakisztán (3%), Banglades (2,9%) és Marokkó (2,2%) követ. Az olasz állampolgárok közül csak néhány áldozatot azonosítottak (2019-ben 8-at, 2021-ben 3-at), akiket Olaszországon belül zsákmányoltak ki.

²² <https://osservatoriointerventitratta.it/en/trafficking-observatory-project/>

Az emberkereskedelem elleni nemzeti segélyvonal²³ becslései szerint Olaszországban mintegy 15–20 ezer ember van kitéve az emberkereskedelem veszélyének, ezért Olaszországban is jelentős különbség van a felderített áldozatok fent említett számai és az emberkereskedelem jelenségének valós nagyságrendje között.

Az emberkereskedők külföldi és belföldi áldozatokat zsákmányolnak ki Olaszországban. A szexuális kizsákmányolással foglalkozó bűnelkövetők egyre gyakrabban használnak online platformokat, például közösségi hálózatokat, mobilalkalmazásokat és a dark webet az áldozatok toborzására és kizsákmányolására, valamint lakásbérletre, hogy nehezen követhetővé tegyék tiltott műveleteiket. Az Ukrajna teljes körű oroszországi megszállása elől menekülő, főként nők és gyermekek, ki vannak téve az emberkereskedelem veszélyének.

Az emberkereskedők néha migráns nőket zsákmányolnak ki a migrációs központokban és azok környékén folytatott, szexuális célú emberkereskedelem formájában.

A gyermekeket Olaszországban szexuális célú emberkereskedelem, kényszerített bűnözés, kényszerített koldulás és kényszermunka révén használják ki a mezőgazdasági ágazatban, üzletekben, bárókban, éttermekben és pékségekben. A roma gyermekek ki vannak téve az emberkereskedelem kockázatának, a koldulásra kényszerítést és a gyermekek szexuális célú emberkereskedelmét is beleértve. A „loverboy” bandák a közösségi médián keresztül toboroznak lányokat Kelet-Európában, különösen Romániában, és kizsákmányolják őket az olaszországi gyermekkereskedelem részeként. Az emberkereskedők gyakran a kísérő nélküli gyermekeket veszik célba, akik különösen kiszolgáltatottak az emberkereskedelemnek. A kormány jelentése szerint a kísérő nélküli, tengeren tartózkodó gyermekek száma 2023-ban 17 319-re emelkedett; ez jelentős növekedés a 2022-es 13 386, a 2021-es 10 053 és a 2020-as 4631 gyermekhez képest. A kormány jelentése szerint 2022-ben 20 926 kísérő nélküli gyermek tartózkodott Olaszországban.

Olaszország jelenlegi jogrendszerében a 2003. augusztus 11-i 228. számú törvény hatálybalépésével – amely átírta az olasz büntető törvénykönyv rabszolgaságra vonatkozó korábbi rendelkezéseit (600., 601. és 602. cikk) – a rabszolgaság kifejezetten büntetendő. Azokat a körülményeket, amelyek e bűncselekmények elkövetése esetén a büntetések szigorításához vezetnek, később a 108/2010. számú törvény módosította, ami a beépítette a 602a. cikket a büntető törvénykönyvbe. A 2003. évi törvény már rendelkezett az emberkereskedelem elleni intézkedésekre szolgáló alap létrehozásáról (12. cikk) és az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott különleges segítségnyújtási programról (13. cikk). Két további törvény javította az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott védelmet: a 2016. október 29-i 199. számú törvény az „illegális toborzás” új bűncselekményéről, valamint a 2017. április 7-i 47. számú törvény (az úgynevezett Zampa-törvény).

²³ https://osservatoriointerventitratta.it/en/helpline-800-290-290/#pll_switcher

A GRETA 2024. évi jelentésében aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a hatóságok az emberkereskedelmet gyakran más, alacsonyabb bizonyítási teherrel járó bűncselekmények – például a munka törvénykönyvének megsértése, a munkaerő-toborzás és -közvetítés, a munkacélú kizsákmányolás (*caporolato*), a szexuális célú kizsákmányolás és az irreguláris migráció elősegítése – kategóriájába sorolják, ami gyengíti az elrettentő hatást, mivel az e bűncselekményekért kiszabott büntetések alacsonyabbak, mint az emberkereskedelemért kirótt büntetések.

2020 februárjában elfogadtak egy nemzeti cselekvési tervet a munkacélú kizsákmányolás és az illegális munkaerő-toborzás elleni küzdelemről a mezőgazdaságban. Ezt az emberkereskedelem és az emberek súlyos kizsákmányolása elleni, 2022–2025-re vonatkozó új nemzeti cselekvési terv²⁴ követte.

A munkacélú kizsákmányolással foglalkozó tárcaközi munkacsoport, amely a mezőgazdasági ágazatra és az illegális munkaerő-közvetítőkre összpontosított, folytatta a korábbi hároméves tervének (2023–2025) végrehajtását a mezőgazdasági munkacélú kizsákmányolás elleni küzdelem érdekében.

Ajánlások

Ajánlott a munkaerő-közvetítő cégek szigorú szabályozásának és felügyeletének következetes érvényesítése, többek között a migráns munkavállalóknak felszámított közvetítési díjakat tiltó törvények betartatásával, valamint a csalárd munkaerő-közvetítők büntetőjogi felelősségre vonása.

A munkaerő-kereskedők a mezőgazdaság (főként Dél-Olaszországban), az építőipar, a háztartási munka és a vendéglátás területén, illetve éttermekben tevékenykednek. Az Olaszországban található mintegy 30 informális településen élő, papírok nélküli migránsok és menedékkérők ki vannak téve az emberkereskedelem veszélyének.

Olaszországban a becslések szerint 1,5 millió nem regisztrált munkavállaló és 3,7 millió, az informális piacon tevékenykedő, papírokkal nem rendelkező munkavállaló van, akiket a munkaerő-kereskedelem veszélye fenyeget. Konkrétan a mezőgazdasági ágazatot illetően a szakértők becslései szerint 2021-ben akár 200 000 munkavállalót, különösen az idegenmunkásokat fenyegeti a kényszermunka és a kizsákmányolás veszélye Olaszországban.

A munkaügyi felügyelőknek nem volt hatáskörük az emberkereskedelem áldozatainak hivatalos azonosítására, de a rendőrséghez és a civil szervezetekhez irányíthatták őket; 2022-ben a rendőrség és az együttműködő munkaügyi felügyelők 24 potenciális emberkereskedelemnek kitett áldozat azonosításáról számoltak be. Néhány kivételtől eltekintve a munkaügyi felügyelőknek nem volt joguk a háztulajdonos beleegyezése nélkül magán-

²⁴ A Miniszterek Tanácsa 2022. október 19-i ülésén elfogadott, 2022–2025 közötti időszakra vonatkozó emberkereskedelem elleni nemzeti cselekvési terv (NAP)
https://www.pariopportunita.gov.it/media/2428/piano-anti-tratta-2022-2025_eng.pdf

háztartásokat ellenőrizni, ami korlátozta a háztartási szolgátság felderítését. A munkaügyi felügyelők nemzetközi szervezetekkel együttműködve, kulturális közvetítők és helyi multidiszciplináris munkacsoportok alkalmazásával tették hatékonyabbá az ellenőrzési és tudatosságnövelő tevékenységet. A kormány nemzeti szinten munkaügyi kizsákmányolási munkacsoportot és különböző régiókban helyi munkacsoportokat tartott fenn a munkaügyi kizsákmányolás, köztük a munkaerő-kereskedelem elleni küzdelem érdekében. Szakértők becslése szerint Olaszországban 200 000 mezőgazdasági dolgozót, különösen idény-munkásokat, és 500 000, papírok nélküli bevándorlót fenyeget a munkaerő-kereskedelem és a kizsákmányolás veszélye. Az Olaszországban tartózkodó több mint 170 000 ukrán menekült között több dokumentált kizsákmányolási eset is volt; 2022 áprilisában a rendőrség letartóztatott egy gyanúsítottat illegális cigarettagyártásért, ami több ukrán menekült munkacélú kizsákmányolásával járt. 2024-es jelentésében a GRETA arra ösztönözte a kormányt, hogy erősítse meg a háztartási munka és a különösen veszélyeztetett ágazatok, például a mezőgazdaság felügyeletét, szerezzen érvényt a vonatkozó törvényeknek, és biztosítsa, hogy a munkaügyi felügyelők elegendő forrással rendelkezzenek.

Továbbra is gondot jelentett a csalárd munkaerő-toborzás és az útlevelek visszatartása. Bár illegális, a munkaadók vagy munkaerő-közvetítők néha közvetítési díjat számítottak fel a munkavállalóknak, ami növelte az emberkereskedelem kockázatát. A „magasan képzettnek” nem minősülő uniós munkavállalók, a nem uniós munkavállalók és a menedékkérők előzetes kormányzati engedély nélkül válhattak munkaadót, ami csökkentette az emberkereskedelemmel szembeni kiszolgáltatottságukat. A kormány engedélyezési és akkreditációs rendszerrel rendelkezett a munkaerő-közvetítők és a munkaerő-közvetítő ügynökségek számára. Hiányzott azonban a szabályozás – beleértve az engedélyezési vagy akkreditációs rendszert – és a masszázsszalonok felügyelete, amelyek továbbra is a szexuális célú kizsákmányolás valószínűsíthető helyszínei maradtak. A GRETA 2024-es jelentésében megjegyezte, hogy nem számoltak be olyan esetről, amikor a kormány egy ügynökséget vagy vállalatot felelősségre vont volna emberkereskedelem vagy kizsákmányolás miatt. 2022-ben a kormány továbbra is igyekezett felelősségre vonni egyes munkaerő-közvetítőket tiltott munkaerő-közvetítés miatt: 74 gyanúsítottat tartóztattak le (2021-ben 48-at, 2020-ban 67-et), 591 gyanúsított ellen indítottak büntetőeljárást (2021-ben 523-at, 2020-ban 271-et), és 171 bűnözőt ítélték el (2021-ben 163-at, 2020-ban 109-et). Az illegális munkaerő-közvetítés nem érte el a munkaerő-kereskedelem küszöbértékét; az ebben az ágazatban tett bűnüldözési erőfeszítések azonban segítettek megelőzni és csökkenteni a kényszermunka iránti keresletet. 2019-es és 2024-es jelentésében a GRETA azt ajánlotta a kormánynak, hogy fokozza erőfeszítéseit az emberkereskedelem áldozatainak hatékonyabb kiszűrésére megnövelt számú munkaügyi ellenőrzések, az ellenőrök bővített képzése, valamint a munkaerő-felvételi és munkaerő-kölcsönző ügynökségek ellenőrzésének megerősítése révén többek között a mezőgazdaságban, valamint a háztartási munka, a vendéglátás és az étkeztetési szolgáltatások területén. A törvény előírta, hogy a vállalkozásoknak jelentést kell készíteniük a kényszermunka kockázatának minimalizálására irányuló intézkedéseikről, és megtiltotta a kényszer-

munkával készült termékek vásárlását. Az Esélyegyenlőségi Minisztérium (DEO²⁵) a Veneto tartományi kormányával kötött szerződés alapján folytatta az emberkereskedelem áldozatai számára a 12 nyelven elérhető, 24 órás országos forródrót működtetését; a kormány 2024 júniusáig 500 000 eurót (552 486 USD) biztosított a forródrót számára. 2023-ban 140, a forródróra érkező hívás vezetett az emberkereskedelem áldozatának azonosításához (az összes azonosított áldozat 6 százaléka), és 67, a forródróton keresztül azonosított áldozat később az Egységes programon keresztül kapott segítséget. A Munkaügyi Minisztérium fenntartott egy digitális platformot, amely jogi tanácsadást és helyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést biztosít a munkacélú kizsákmányolás áldozatainak. A kormány a munkacélú kizsákmányolás áldozatai, köztük az ember-kereskedelem áldozatai számára segélyszolgálattal rendelkezett; a segélyszolgálat forródrótot, közösségimédia-fiókokat, egy webhelyet és egy csevegési funkciót is tartalmazott.

Az emberkereskedelem áldozatait elsősorban az emberkereskedelem elleni küzdelemre szakosodott szervezetek tájékoztatják jogaikról, amelyekhez a nemzetközi védelemmel foglalkozó területi bizottságok, a bűnüldöző szervek vagy az emberkereskedelem elleni nemzeti segélyvonal irányítják őket. Az olasz hatóságoknak további intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy az emberkereskedelem áldozatai proaktív módon és az általuk értett nyelven kapjanak tájékoztatást a jogaikról, amint kapcsolatba kerülnek az illetékes hatósággal.

Az emberkereskedelem áldozatainak elsősorban olyan, emberkereskedelem elleni küzdelemre szakosodott szervezetek nyújtanak jogi segítséget, amelyek segítségnyújtási projekteket működtetnek. A teljes költségmentességhez való hozzáférés rászorultsági vizsgálaton alapul, és a külföldi áldozatoknak nemcsak az Olaszországban, hanem a származási országban szerzett jövedelmüket is igazolniuk kell, ami gyakran rendkívül nehéz.

A GRETA jelentésében felszólította az olasz hatóságokat, hogy biztosítsák, hogy a teljes költségmentességhez való hozzáférés ne függjön az anyagi eszközök hiányának vagy az áldozat tartózkodási státuszának bizonyításától, valamint hogy biztosítsák a jogi segítségnyújtás és a teljes költségmentesség megfelelő finanszírozását.

A végleges döntés meghozatala még akkor is több évbe telhet, ha a bíróságok kártérítést is ítélnék meg a büntetőeljárásban polgári félként részt vevő sértetteknek. A megítélt kártérítés kifizetését lehetetlenné teszi, hogy az elkövetők Olaszországban nem rendelkeznek vagyonnal, és a nemzetközi együttműködési mechanizmusokat ritkán alkalmazzák az elkövetők külföldi vagyonának azonosítására és lefoglalására.

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos nyomozások, büntetőeljárások és ítéletek száma csökkenő tendenciát mutat.

²⁵ Dipartimento per le pari opportunità, DEO, <https://www.pariopportunita.gov.it/it/>

Olaszország intézkedéseket hozott a munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelem megelőzésére és leküzdésére, például a mezőgazdaságban történő munkacélú kizsákmányolás áldozatainak azonosítására, védelmére és támogatására vonatkozó iránymutatások elfogadásával. Törekedett továbbá a munkaügyi ellenőrzések több ügynökséget érintő megközelítésének kidolgozására is, és ehhez kulturális közvetítőket és szakosodott civil szervezeteket is bevont.

A kábítószer-kereskedelem áldozatainak továbbra is **„Az emberkereskedelem és kizsákmányolás áldozatainak felderítését, támogatását és társadalmi integrációját célzó egységes program”**²⁶ keretében nyújtanak segítséget, amelyet a Miniszterek Tanácsa elnökének 2016. május 16-i rendelete vezetett be.

A tájékoztatáshoz való jog

Olaszországban a büntetőeljárás törvénykönyv 90a. cikke értelmében a bűncselekmények áldozatainak az illetékes hatóságokkal való első kapcsolatfelvételtől kezdve az általuk érthető nyelven tájékoztatást kell kapniuk a jogaikról és a vonatkozó eljárásokról. Ennek a tájékoztatásnak ki kell terjednie többek között arra, hogy miként lehet bűncselekményekkel kapcsolatban feljelentést vagy panaszt tenni, a büntetőeljárásról való tájékoztatáshoz és az ahhoz polgári félként való csatlakozáshoz való jogra, a jogi segítségnyújtáshoz és teljes költségmentességhez való jogra, a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogra, a védelmi intézkedések alkalmazásának lehetőségére, a bűncselekmény által okozott károk megtérítésének igényléséhez való jogra, valamint a bűncselekmények áldozatainak egészségügyi ellátáshoz és segítségnyújtási szolgáltatásokhoz való hozzáférési jogára.

A gyakorlatban az emberkereskedelem feltételezett és azonosított áldozatait elsősorban az „Egységes program” keretében az áldozatok támogatására irányuló projekteket végrehajtó, emberkereskedelem elleni küzdelemre szakosodott szervezetek tájékoztatják jogaikról.

Az emberkereskedelem elleni nemzeti segélyvonal (Numero Verde) tájékoztatást nyújt az áldozatok jogairól, és honlapot üzemeltet. A segélyvonalról többnyelvű brosúra szolgáltat információkat. Olaszország déli régióiban a munkacélú kizsákmányolás áldozatai számára intézményközi segélyszolgálatot hoztak létre, amely egy külön erre a célra létrehozott webhelyen és egy ingyenes telefonszámon keresztül több nyelven nyújt tájékoztatást.

A büntetőeljárásban az áldozatoknak a büntető törvénykönyv értelmében joguk van tolmáchoz és fordítóhoz. Ez a jog a panasz benyújtásának szakaszától kezdve igénybe vehető. A tolmácsot az illetékes hatóság nevezi ki a szakképzett tolmácsok és fordítók nyilvántartásából. A tolmácsolás kommunikációs technológiákon keresztül is biztosítható.

Aggodalomra ad okot azonban a bizonyos afrikai országok nyelveit és nyelvjárásait beszélő tolmácsok elégtelen száma, valamint az, hogy a tolmácsok nem ismerik az emberkereskedelem áldozatainak vagy a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyeknek a helyzetét.

²⁶ <https://www.pariopportunita.gov.it/media/2wjn405x/national-referral-mechanism-2023.pdf>

Az évek során Olaszországban szokássá vált a kulturális közvetítők alkalmazása a növekvő migráns népesség és a közszolgáltatók közötti kommunikáció megkönnyítésére.

A GRETA úgy véli, hogy az **olasz hatóságoknak további intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy az emberkereskedelem feltételezett és azonosított áldozatai proaktív módon tájékoztatást kapjanak jogaikról, amint kapcsolatba kerülnek egy illetékes hatósággal.**

A tájékoztatásnak figyelembe kell vennie az áldozat életkorát, érettségét, értelmi és érzelmi képességeit, műveltségét, valamint minden olyan szellemi, fizikai vagy egyéb fogyatékosságát, amely befolyásolhatja a megértési képességet. A tájékoztatást a sértettnek a büntetőeljárásban való együttműködési képességétől vagy hajlandóságától függetlenül kell nyújtani, és annak ki kell terjednie a felépülési és gondolkodási időhöz való jogra, a rendelkezésre álló szolgáltatásokra és segítségnyújtási intézkedésekre, az állami kártalanítási eljárásra, valamint az egyéb vonatkozó polgári és közigazgatási jogorvoslati lehetőségekre és eljárásokra.

A GRETA szakértői testület szerint szükséges lenne ezek alapján:

- Az emberkereskedelem áldozatainak jogairól és az azokhoz való hozzáférés módjáról szóló, több nyelven elérhető dokumentum kidolgozása, amelyet a feltételezett áldozatok az illetékes hatóságokkal való első kapcsolatfelvételnél kapnak meg.
- Annak biztosítása, hogy az emberkereskedelem minden olyan áldozatát, aki nem beszél folyékonyan olaszul, szakképzett tolmácsok segítsék a bűnüldöző hatóságokkal folytatott kihallgatások és a bírósági meghallgatások során, valamint hogy e szakemberek érzékenyítve legyenek az emberkereskedelem kérdésére.
- A kulturális közvetítők érzékenyítése az emberkereskedelem és az emberkereskedelem áldozatainak jogai iránt.

Jogi segítségnyújtás és teljes költségmentesség

Mivel a bírósági és közigazgatási eljárások gyakran nagyon bonyolultak, az áldozatoknak jogi segísége van szükségük ahhoz, hogy érvényesíthessék jogaikat.

Hangsúlyozni kell az abban rejlő értéket, hogy ügyvédet rendelnek ki, amint alapos okkal feltételezhető, hogy egy személy emberkereskedelem áldozata, mielőtt az illető hivatalos nyilatkozatot tesz, és/vagy dönt arról, hogy együttműködik-e a hatóságokkal.

A külföldi áldozatoknak nemcsak az Olaszországban szerzett jövedelmet kell bizonyítaniuk, hanem a származási országukban szerzettet is, ami gyakran rendkívül nehéz, néha pedig lehetetlen. A jövedelemhatár bizonyítása alóli mentesség lehetősége eseti alapon engedélyezett. Ez a jövedelemszint-kritérium nem vonatkozik az emberkereskedelem gyermekkorú áldozataira.

Az áldozatok számára a büntetőeljárásokban a tartózkodási helytől függetlenül ingyenes jogi segítségnyújtás biztosítható, a polgári és közigazgatási eljárásokban azonban nem. Ez

problémás lehet, mivel az emberkereskedelem áldozatai több hónapot is várhatnak a tartózkodási engedély megadására (lásd 277. bekezdés), és előfordulhat, hogy polgári bírósághoz kell fordulniuk, hogy az elkövetők által fizetendő kártérítés összegéről határozatot kapjanak.

A GRETA szerint az olasz hatóságoknak ajánlott további lépéseket tenniük annak érdekében, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára garantálják a jogi segítséghez és a teljes költségmentességhez való hatékony hozzáférést, többek között a következők révén:

- Annak biztosítása, hogy az áldozatok jogi segítséghez jussanak, amint alapos okkal feltételezhető, hogy az adott személy emberkereskedelem áldozata, mielőtt az érintett személynek döntenie kell arról, hogy együttműködik-e a hatóságokkal, és/vagy hivatalos vallomást tesz-e, vagy sem.
- Gondoskodás arról, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára az ingyenes jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés ne függjön az ügyvédi költségtérítéshez szükséges anyagi eszközök hiányának és/vagy a tartózkodási státuszuknak a bizonyításától.
- Megfelelő finanszírozás biztosítása az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott jogi segítségnyújtáshoz és teljes költségmentességhez, beleértve azt is, ha azt hivatalból kirendelt vagy civil szervezetek jogászai nyújtják.
- Az ügyvédi kamarák ösztönzése arra, hogy az emberkereskedelem áldozatait segítő és képviselő ügyvédek számára speciális képzést biztosítsanak.

Pszichológiai segítségnyújtás

Olaszországban a **pszichológiai segítségnyújtáshoz való hozzáférést elsősorban az emberkereskedelem elleni projekteket végrehajtó, erre szakosodott civil szervezetek biztosítják.** Az Egységes programról szóló rendelet értelmében a pszichológiai segítségnyújtásnak részét kell képeznie e projekteknek. A támogatás az áldozat tartózkodási helyétől vagy a hatóságokkal való együttműködésétől függetlenül igénybe vehető. Amennyiben az áldozat nem beszél olaszul, kulturális közvetítő is igénybe vehető a pszichológus és az áldozat közötti kommunikáció megkönnyítésére.

Az áldozatok a közegészségügyi rendszerhez (Servizio Sanitario Nazionale, SSN) **is fordulhatnak.** Az SSN szakemberei azonban gyakran nincsenek felkészülve a súlyos traumát átélt, emberkereskedelemnek kitett áldozatok segítésére, és hiányoznak a pszichológiai segítségnyújtásban való részvételre kiképzett kulturális közvetítők. A SSN szakemberei számára szerveztek némi képzést, de ez a képzés a nemi alapú erőszak áldozataira összpontosít.

Minden menedékkérőt haladéktalanul a befogadási és integrációs rendszerhez (Sistema di accoglienza e integrazione, SAI)²⁷ kell irányítani, ahol orvosi és pszichoszociális támogatáshoz,

²⁷ [https://www.cinformi.it/Progetti/Accoglienza-ordinaria-SAI/Il-sistema-di-accoglienza-nazionale-SAI/\(language\)/eng-GB](https://www.cinformi.it/Progetti/Accoglienza-ordinaria-SAI/Il-sistema-di-accoglienza-nazionale-SAI/(language)/eng-GB)

nyelvi/kulturális közvetítéshez, jogi segítséghez, szexuális kizsákmányolás esetén pedig erőszakellenes szereplőkhöz férhetnek hozzá.

A munkához, szakképzéshez és oktatáshoz való hozzáférés

Olaszországban az Egységes program egyik célja az emberkereskedelem áldozatai társadalmi és munkahelyi integrációjának biztosítása. Az áldozatokat az emberkereskedelem elleni projektek szervezetei segíthetik az álláskeresésben, a szakképzésben és az oktatásban. Azok az áldozatok, akik menedékkérők vagy nemzetközi védelemben részesülő személyek, szintén hozzáférhetnek az e kategóriák számára rendelkezésre álló társadalmi és munkaerő-piaci integrációs projektekhez.

Az emberkereskedelem és az emberek súlyos kizsákmányolása elleni, 2022–2025-re vonatkozó nemzeti cselekvési terv és a mezőgazdaságban történő munkacélú kizsákmányolás és illegális munkaerő-toborzás elleni küzdelemre irányuló terv egyaránt tartalmaz az áldozatok társadalmi integrációjára irányuló intézkedéseket. A nemzeti cselekvési terv például az Európai Szociális Alapból származó finanszírozás felhasználásával az emberkereskedelem áldozatai számára munkaközvetítést, valamint az emberkereskedelem áldozatainak mobilitását elősegítő interregionális álláskeresési hálózat létrehozását irányozza elő az állami munkaügyi központok bevonásával.

A Munkaügyi Minisztérium az emberkereskedelem és a súlyos kizsákmányolás áldozatai számára speciális integrációs utak bevezetését irányozza elő, amelyek magukban foglalják a munkába állást és egyéb támogató intézkedéseket.

Ugyanakkor még mindig viszonylag kevés esetben segítik az emberkereskedelem áldozatává vált személyek munkához vagy szakképzéshez való hozzáférését.

Az emberkereskedelem áldozatainak társadalmi integrációját aláássa, hogy jelentős nehézségekbe ütköznek a munkavállalásra jogosító tartózkodási engedély megszerzése során. A legtöbb áldozatot szakosodott civil szervezetek segítik abban, hogy olyan tevékenységeket találjanak, amelyekhez nem szükséges tartózkodási engedély. Ilyen lehet például szakképzés vagy az olasz nyelvtanfolyam.

A kisgyermekes áldozatok tartózkodási engedély nélkül nem juthatnak be ingyenesen óvodába, és csak akkor vehetnek részt szakképzésben vagy álláskeresési tevékenységekben, ha az óvodát egy civil szervezet fizeti.

Egy másik szempont, amelyet szem előtt kell tartani, hogy az emberkereskedelem áldozatai nem rendelkeznek bankszámlával, ami azt eredményezi, hogy a munkáltatók nem tudnak nekik fizetést adni, és a korábbi áldozatok kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek, és újabb kizsákmányolással szembesülhetnek.

Az olasz hatóságoknak fokozniuk kell az emberkereskedelem áldozatai számára a munkaerőpiachoz való hatékony hozzáférést, erősíteniük kell a gazdasági és társadalmi integrációjukat szakképzés és munkaközvetítés, a munkáltatók tudatosságának növelése, valamint a mikrovállalkozások, a szociális vállalkozások és a köz- és magánszféra közötti partnerségek előmozdítása révén, többek között államilag támogatott foglalkoztatási programok segítségével. Erre azért van szükség, hogy megfelelő munkalehetőségeket teremtsenek az emberkereskedelem áldozatai számára.

Az olasz hatóságokat arra is ösztönzik, hogy a tartózkodási engedélyre váró, emberkereskedelemnek kitett áldozatokra is terjesszék ki a munkavállalás jogát.

Kártérítés

Az áldozatok olyan civil szervezeteket is felhatalmazhatnak arra, hogy a nevükben polgári félként járjanak el, amelyek célja a bűncselekmény által sértett érdekek védelme.

Az olasz hatóságokat arra ösztönzik, hogy tegyenek erőfeszítéseket annak érdekében, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára hatékony hozzáférést biztosítsanak a kártérítéshez az alábbiak révén:

- Az áldozatok tájékoztatása az általuk érthető nyelven a kártérítéshez való jogról és a követendő eljárásokról, a jogalkalmazók kapacitásának kiépítése az áldozatok kártérítési igényeinek támogatásához, valamint az áldozatok kártérítésének beépítése a bűnüldöző szervek tisztviselői, az ügyészek és a bírák számára szervezett képzési programokba
- A meglévő jogi rendelkezések és a nemzetközi együttműködés mechanizmusainak teljes körű kihasználása az elkövetők vagyonának azonosításához és lefoglalásához az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott kártérítés biztosítása érdekében.
- Annak biztosítása, hogy az áldozatok a büntetőeljárás részeként észszerű időn belül határozatot kapjanak az elkövető által fizetendő kártérítésről.
- Az állami kártérítési rendszer hatékony hozzáférhetővé tétele az emberkereskedelem áldozatai számára, és az állam által fizetett kártérítés maximális 1500 eurós összegének felülvizsgálata annak érdekében, hogy az összhangban legyen az áldozatok által elszenvedett tényleges kárral.

Az áldozatok és a tanúk védelme

A másodlagos áldozattá válás elkerülése érdekében az emberkereskedelem áldozatai szerepelnek azon áldozatok listáján, akiket a „tárgyalást megelőző, különleges bizonyítási meghallgatáson” keresztül lehet kihallgatni. Ez lehetővé teszi, hogy az áldozat a nyomozás vagy a tárgyalás előtti szakasz során, a vádlott ügyvédjének jelenlétében tegyen vallomást, és megakadályozza, hogy a sértettnek a tárgyalás során újra tanúskodnia kelljen. Az áldozat tanúvallomása audiovizuális eszközökkel is megszerezhető, és az áldozatnak nem kell jelen lennie a bíróságon.

A védelmi intézkedések biztosításának időtartama az érintett személyeket fenyegető veszélyektől függ.

Az áldozat azonosítását követően az áldozathoz kapcsolódó kockázatok és igények felmérése és az áldozat biztonságának garantálásához szükséges következő lépések meghatározása érdekében az illetékes személyzetnek megelőző kockázatértékelést kell végeznie.

A nyomozás és a tárgyalás előtti szakaszban egyéb védelmi intézkedések is léteznek az emberkereskedelem áldozatai számára, ha „különösen kiszolgáltatott helyzetben” vannak. Ilyen a rendőrség vagy az ügyészség előtt tett vallomásokról készített hangfelvétel kötelezettsége, valamint az, hogy szakértő pszichológus segítse az érintetteket. A tárgyalási szakaszban lehetőség van a tárgyalás zárt ülésen történő lefolytatására, a gyermek áldozatokat és az emberkereskedelem mentális betegségben szenvedő áldozatait pedig egyirányú tükrön keresztül kell meghallgatni.

A védelmi intézkedések megtételének fő kritériuma az, ha a tanút vagy közeli hozzátartozóit a tanúvallomás miatt komoly veszély fenyegeti. Az olasz hatóságok szerint azonban ezeket a programokat az emberkereskedelem áldozatai esetében még soha nem alkalmazták.

II A MUNKACÉLÚ KIZSÁKMÁNYOLÁS JELLEMZŐI, TENDENCIÁI A SZERVEZETT BŰNÖZÉS (BANDAVEZÉRI RENDSZER) ÁLTAL ÉRINTETT TERÜLETEKEN – OKRI

A közelmúltban több esetben is előfordult „városi caporalato” vagy „digitális caporalato”. Általánosságban ez a jelenség gyakori:

- a) a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalók körében (migráns, nem beszéli a nyelvet, gazdasági szükséghelyzetben van),
- b) olyan munkaigényes ágazatokban, ahol nincs szükség különösebb szakértelemre.

Gyakran előfordul olyan szervezet is, amely illegálisan foglalkozik a munkavállalók toborzásával, szállításával és életük megszervezésével.

A **mezőgazdasági** munkához munkaerőt biztosító magánszemélyt vagy vállalkozást „bandavezérnek” nevezik.

A brit gyakorlat szerint²⁸ a bandavezéreknek engedélyt kell szerezniük, ha munkavállalókat biztosítanak a következő tevékenységekhez:

- mezőgazdaság
- kertészet
- tejtermelés
- élelmiszer- és italfeldolgozás vagy -csomagolás

²⁸ <https://www.gla.gov.uk/who-we-are/legislation/>

- erdészet
- külső vázas ehető gerinctelenek gyűjtése (aki ezek gyűjtésére munkavállalókat foglalkoztat), annak szintén engedélyre van szüksége).

A bandavezéri rendszer nem igazán ismert jelenség Magyarországon. Ugyanakkor a bandavezéri rendszer olasz nemzeti jelenség, amely minden olasz régiót érint, és szoros kapcsolatokat teremt a vállalkozások, a migránshálózatok és a bűnszervezetek között.

*Giampaolo és Ianni*²⁹ szerint a „Caporalato” (azaz a **bandavezéri rendszer**) kifejezés a munkaerő közvetítésének és kizsákmányolásának illegális rendszerére utal, amelyet a munkaerőt toborzó illegális közvetítők (a „tizedesek”) alkalmaznak. A bandavezéri rendszer egyik legfontosabb jellemzője a közlekedési rendszer monopóliuma, amely arra kényszeríti a munkavállalókat, hogy egy informális, magánkézben lévő közlekedési rendszer részére fizessenek pénzt a munkahelyre való eljutásért és a hazajutásért. A rendszer főként akkor elterjedt, ha a **munkavállaló lakhelye** (néha távoli nyomornegyedek) **messze** van a munkahelytől.

Az ILO szerint a **migránsok** és a **mezőgazdasági dolgozók** esetében áll fenn a leginkább a veszélye annak, hogy a bandavezéri rendszer áldozatául esnek.

Olaszországban a munkavállalók vállalati kizsákmányolásáról különféle ágazatokban (közlekedés, építőipar, logisztika, szállítás és ápolási szolgáltatások) számoltak be, de széles körben elterjedt a mezőgazdasági ágazatban, amelyet a rövid távú és szezonális foglalkoztatás túlsúlya jellemez, a közelmúltban a kizsákmányolás néhány esetére derült fény:

- a) Logisztika, ahol a nagyvállalatok (legális) közvetítőként működő kisebb vállalatokon keresztül alkalmaztak munkavállalókat.
- b) Divat, ahol a csúcskategóriás márkák a gyártást olyan átláthatatlan cégeknek adták alvállalkozásba, ahol a munkavállalók jogai és biztonsága nagyrészt hiányzott.

Ezekben az esetekben az újdonság abban áll, hogy gyakran egy nagyvállalat van, amely a költségek csökkentése és a versenyképesség növelése érdekében kiszervez bizonyos tevékenységeket kisebb vállalatoknak, amelyek kizsákmányolják a munkavállalókat. A fővállalkozó általában nem vesz részt közvetlenül a kizsákmányolásban, de hibás, ha nem ellenőrzi alvállalkozói magatartását: lásd a Giorgio Armani Operations, az Amazon Italia Transport, a Dior és a DHL esetét.³⁰

A globalizáció terjedése és a hatalom koncentrációja a nemzetközi piaci struktúrában többek között a mezőgazdasági ágazatot is érinti. A nagyüzemi forgalmazás miatti alacsony árak gyakran eredményezik a munkavállalók kizsákmányolását.

A **mezőgazdasági ágazatban** a munkaerő kizsákmányolásával kapcsolatos kockázati tényezők közül a legfontosabbak a következők:

²⁹ Giampaolo és Ianni: The Master Gang System In Italy. 2020. 5. o.

³⁰ <https://www.dailysabah.com/business/economy/italy-watchdog-probes-armani-dior-over-alleged-labor-exploitation>

- a) a munkaerő rövid időre és elszigetelt helyeken történő tömeges alkalmazása, ami gyakran informális települések kialakulásához vezet;
- b) a közlekedési és szálláshelyszolgáltatások nem megfelelő feltételei;
- c) számos migráns munkavállaló bizonytalan vagy szabálytalan jogállása.³¹

A bandavezéri rendszernek van **néhány íratlan szabálya**, amely segít jobban megérteni a jelenség nagyságrendjét. A dolgozókat foglalkoztató „tizedesek” által a fizetésből levont jövedelem aránya a nemzeti és tartományi ágazati szerződésekből meghatározott díjazás mintegy 50%-a. Az említett munkavállalók napi fizetése körülbelül 25-30 euró 10-14 munkaóráért. A „tizedesek” emellett napi adót vetnek ki „saját” dolgozóikra a szállításért és az étkezésért. A Caporalato rendszerével szemben Olaszország elfogadta a 2016. évi 199. számú törvényt, amely néhány fontos intézkedést ír elő a jelenség terjedésének megakadályozására:

- a) pénzügyi szankciók kivetése a munkáltatóra abban az esetben, ha kizsákmányoló körülmények között, akár közvetítőkön keresztül, a rászorultsági helyzetüket kihasználva alkalmazza a munkaerőt;
- b) az ilyen bűncselekményekben részt vevő vállalkozások vagyonának elkobzása,
- c) tettenérést követően letartóztatás.

A 2016. évi 199. számú törvény ezen túlmenően többek között bevezeti a mezőgazdasági munkaerőpiac tendenciáinak nyomon követését, az úgynevezett „feketemunka” elleni aktív tevékenységek előmozdítását, többek között a hatékony közlekedési formák létrehozását.³²

A bandavezér-jelenség a **befogadó központokban** elhelyezett munkavállalókat is érinti. A befogadó központban való tartózkodás azt jelenti, hogy nagyon sokáig kell várni a dokumentumok kiállítására, és olyan különleges szabályoknak kell megfelelni, amelyek megakadályozhatják a gyors munkához jutást, mert az szabálytalan munkavégzés lenne. Maga a rendszer is megváltozott: az egykor olasz bandát migránsok váltották fel, akik „tizedesek” lettek és a helyi maffiához kötődtek – különösen azok, akik nagy tapasztalattal rendelkeznek az ágazatban, és bizalmi kapcsolatot alakítottak ki a vállalkozás tulajdonosával.³³

Olaszországban 400 000–430 000 mezőgazdasági dolgozót fenyeget a szabálytalan munkavégzés veszélye a bandavezérek által végzett munka miatt. Közülük több mint 132 000-en vannak súlyos és kiszolgáltatott szociális helyzetben, és komoly foglalkoztatási nehézségekkel küzdenek.³⁴

³¹ Giampaolo – Ianni, 5. o.

³² Giampaolo–Ianni, 5. o.

³³ Giampaolo–Ianni, 6. o.

³⁴ Negyedik jelentés az agrármaffiákról és a bandavezéerekről. <https://www.fondazionemetes.it/the-4th-report-agromafias-and-gangmasters/>

A mezőgazdasági munkacélú kizsákmányolás és a bandavezéri rendszer felszámolása érdekében 2020-2022 közötti időszakra hároméves tervet³⁵ dolgoztak ki az olasz Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium vezetésével.

A terv kiemelt területeket határoz meg a munkaerő kizsákmányolás megelőzése és az azzal szembeni fellépés érdekében:

- a) ellenőrzési és felügyeleti tevékenységek;
- b) a termelői élelmiszer-ellátási lánc minőségbiztosítása;
- c) közvetítés és munkaközvetítés;
- d) a munkahelyek minőségét biztosító hálózatok megerősítése a mezőgazdasági ágazatban;
- e) szállítás-közlekedés;
- f) lakhatási és átmeneti elhelyezési megoldások.

Az élelmiszer-ellátási lánc minőségének garantálása érdekében szükséges a következők végrehajtása:

- a) a tisztességtelen piaci gyakorlatok megelőzése;
- b) a mezőgazdasági munkaerőpiac átláthatósága és az adminisztratív eljárások egyszerűsítése;
- c) a nyomkövethetőség és a termék tanúsítás előmozdítása, valamint a termelők társulásának támogatása, beleértve a szövetkezeteket is.

Fontos a tudatosság növelése és a munkajogokkal kapcsolatos ismeretek bővítése a munkavállalók jogainak védelmével kapcsolatban. Ebben a szakszervezeteknek kell főszerepet vállalniuk.³⁶

III AZ EMBERKERESKEDELEM ÁLDOZATAINAK SEGÍTÉSE/TÁMOGATÁSA – VSE

Az emberkereskedelem áldozataival (különös tekintettel a 18 év alatti áldozatokra) folytatott interjúk során vázlatra, tervezésre van szükség, különböző szakaszok meghatározásával és különféle előkészületek megtételével. A főbb pontokat az alábbiakban ismertetjük. Ugyanakkor minden esetben figyelembe kell venni a felnőttek és a 18 év alattiak közötti különbségeket, az életkori sajátosságokat, valamint igazodni kell ahhoz, hogy az áldozat mennyire érti a kérdéseket, a folyamatot.

1. Interjú előtti tervezés és előkészületek³⁷

³⁵ Piano triennale di contrasto allo sfruttamento lavorativo e al caporalato 2020–2022.

<https://www.lavoro.gov.it/priorita/Documents/Piano-Triennale-contrasto-a-sfruttamento-lavorativo-in-agricoltura-e-al-caporalato-2020-2022.pdf>

³⁶ Giampaolo – Ianni 9. o.

³⁷ Korkman, J.: Handbook for forensic child interviews in presumed cases of trafficking. Council of the Baltic Sea States, 2024, https://cbss.org/wp-content/uploads/2024/04/https___childrenatrisk-cbss-org_wp-content_uploads_sites_10_2024_04_a-handbook-for-investigative-interviews-final-en.pdf; és Baugerud, G.A., Johnson, M.S. (2017). The NICHD Protocol: Guide to Follow Recommended Investigative Interview Practices at

A beszélgetésnek **tervezéssel** és **előkészítéssel** kell kezdődnie, amelynek során az adatfelvételt, illetve a beszélgetést végző személyeknek a következőkről kell tájékozódniuk:

- az áldozat háttere,
- a feltételezett bűncselekmény(ek)re vonatkozó háttér-információk,
- ha lehetséges, az áldozat ismeretei a nyomozásról,
- az áldozat tolmácsolás iránti esetleges igénye, beleértve a tolmácsot igénybe vevő áldozat által beszélt dialektust is.

2. Bevezető szakasz: Kapcsolatteremtés és az interjú céljának ismertetése

3. Bevezető kérdések, bemelegítés (epizodikus memóriatréning)

4. Alapszabályok (gyermekbarát és a jogszabályoknak megfelelő)

5. Érdemi szakasz

Központi témák, az elkövető tevékenységével kapcsolatban:

- Ellenőrzés/szabadság
- Barátok, szociális élet az otthonon kívül, a társas érintkezés eszközei
- A telefon, a közösségi média használata (hozzáférés/más személyek hozzáférése)
- Bankkártyák, a pénz használata
- Bérek, kifizetések
- Napi rutin³⁸
- Lakhatási körülmények (saját szoba, higiénia, élelem)
- Kapcsolatok (a gyanúsítottal, barátokkal, családdal)
- Olyan személyek, akikben a gyermek megbízik (hogyan léphet velük kapcsolatba?)³⁹
- Olyan személyek, akikkel a gyermek beszélhet

Fontos felkészülni arra, hogy a gyermek esetleg nem akar beszélni a témáról.

6. Zárás

the Barnahus. Itt: Johansson, S., Stefansen, K., Bakkeiteig, E., Kaldal, A. (eds.) Collaborating Against Child Abuse. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_6

³⁸ Ezek a témák nehéz és bonyolult témák lehetnek egy gyermek számára, ezért kellő körültekintéssel, az életkornak megfelelő módon kell őt kérdezni róluk.

³⁹ Fontos, hogy a gyermek esetében a lehető leghamarabb azonosítsanak egy „kapcsolattartó személyt” vagy „bizalmi személyt”. Ez a személy gyakran gyermekekre szakosodott szociális munkás vagy mentálhigiénés szakember.

AZ EMBERKERESKEDELEM ÁLDOZATAIVAL VALÓ KAPCSOLATTARTÁS, VALAMINT A SZÁMUKRA NYÚJTOTT TÁMOGATÁS BEVÁLT GYAKORLATA⁴⁰

Alapelvek

- Elkötelezettség az emberkereskedelem visszaszorítása és az emberkereskedelem áldozatává vált személyek jogainak védelme, valamint az áldozatok emberi méltóságának és jólétének tiszteletben tartása és védelme érdekében történő fellépés iránt.
- Az emberkereskedelem tényleges és potenciális áldozatainak védelme, biztonsága és emberi jogainak tiszteletben tartása a mindenkor követendő vezérelv.
- Az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott valamennyi szolgáltatás az áldozat tájékoztatáson alapuló beleegyezése alapján történik, és a támogatott önkéntes visszatérési program keretében nyújtott támogatás tekintetében az ilyen segítségnyújtás csak olyan áldozatokra terjed ki, akik szabadon döntöttek a hazatérés mellett harmadik ország állampolgáraként.
- Az emberkereskedelem áldozatává vált gyermekeknek nyújtott segítség során a szervezeteknek mindig a gyermek mindenek felett álló érdekét szem előtt tartva kell eljárniuk.

Főbb iránymutatások

- **A károkozás elkerülésének elve.** A legtöbb orvosi etikai útmutatás első számú alapelve, hogy ne ártsunk másoknak. Ennek az alapszabálynak a jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni, ha figyelembe vesszük az emberkereskedelemmel kapcsolatos rendkívüli kockázatokat, az áldozatok törékeny állapotát, valamint a fokozott trauma lehetőségét. Valamennyi, emberkereskedelem áldozatainak segítséget nyújtó szervezet etikai felelőssége, hogy felmérje a javasolt intézkedésekkel járó lehetséges károkat, és ha okkal feltételezhető, hogy egy interjú, vizsgálat vagy eljárás elvégzése az érintett személyt a korábbinál rosszabb helyzetbe hozza, akkor azt nem szabad elvégezni.
- **Egyénre szabott kezelés és gondoskodás.** Bár az emberkereskedelem áldozatainak vannak közös tapasztalataik és körülményeik, a szervezeteknek el kell ismerniük és tiszteletben kell tartaniuk az áldozatok egyediségét, és a lehetőségekhez mérten személyre szabott ellátást és segítséget kell nyújtaniuk. A segítségnyújtási folyamat során a személyzetnek arra kell törekednie, hogy az egyes áldozatok szükségleteinek és körülményeinek leginkább megfelelő védelmet, segítséget és támogatást nyújtson.
- **Folyamatos és átfogó gondoskodás.** Cél, hogy holisztikus megközelítéssel segítsék az emberkereskedelem áldozatainak felépülését, és ezáltal az áldozatok fizikai,

⁴⁰ Kézikönyv az emberkereskedelem áldozatainak segítéséről, Nemzetközi Migrációs Szervezet, 2007

pszichológiai és szociális állapotának megfelelő, átfogó, folyamatos ellátást nyújtsanak.

- **Az áldozatok meghallgatása és tájékoztatáson alapuló beleegyezés.** Az emberkereskedelem áldozatait a segítségnyújtási folyamat több pontján – a kezdeti kapcsolatfelvételtől a végső társadalmi reintegrációig – számos témában kérdezik ki. Idetartozik például az első, azonosító interjú, az ügy előzményeivel kapcsolatos interjú, a segítségnyújtással kapcsolatos interjúk, a különféle egészségügyi interjúk és az egyéb eljárások. Ezen túlmenően az áldozatnak számos ilyen találkozás során döntéseket kell hoznia, és írásban beleegyezését kell adnia különböző intézkedésekhez vagy eljárásokhoz.
- **Önrendelkezés és részvétel.** Az áldozatok azon jogának és igényének elismerése, hogy saját döntéseket hozzanak, és az ösztönzésük arra, hogy a lehető legnagyobb mértékben vegyenek részt a döntéshozatalban. A személyzetnek az áldozatokkal együttműködve arra kell törekednie, hogy helyreállítsa az áldozatok autonómiáját, és lehetővé tegye számukra, hogy meghozzák az őket érintő döntéseket és intézkedéseket. Ez az együttműködés segít nekik abban, hogy visszanyerjék az életüket érintő döntések feletti ellenőrzést, és növeljék önbizalmukat a következő lépések meghatározását illetően.
- **Megkülönböztetés-mentesség.** A személyzetnek a lehető legjobb segítséget kell nyújtania az emberkereskedelem áldozatainak, például nem, kor, fogyatékoság, bőrszín, társadalmi osztály, faj, vallás, nyelv, politikai meggyőződés vagy státusz alapján történő megkülönböztetés nélkül.
- **Titoktartás és a magánélethez való jog.** Az emberkereskedelemmel kapcsolatos bizalmas adatok nem hozhatók nyilvánosságra az áldozat előzetes tudta és tájékoztatáson alapuló írásbeli beleegyezése nélkül.

Biztonság és személyes biztonság

- Az emberkereskedelmet gyakran nemzetközi szervezett bűnözői hálózatok irányítják, ezért jelentősnek kell tekinteni azt a potenciális kockázati szintet, amelynek az emberkereskedelem áldozatait és az emberkereskedelem áldozataival kapcsolatba kerülő szolgáltató munkatársak ki vannak téve.
- Az ilyen helyzetek kezelésének kulcsa – a kockázat mértékének túlértékelése nélkül – az egyes esetekben felmerülő biztonsági kockázat gondos felmérésében és a legjobb gyakorlatnak megfelelő alapvető biztonsági eljárások folyamatos követésében rejlik.
- A teljes biztonságot semmilyen helyzetben nem lehet garantálni, és bár sok esetben a szolgáltatást nyújtó személyzetet nem fenyegeti kockázat, a bevált biztonsági gyakorlat egyik alapelve, hogy minden egyes esetet kezdettől fogva potenciális biztonsági kockázatnak tekintsenek, és a biztonsági kockázatot és a kockázatkezelést az egyes esetek ismert körülményeinek megfelelően értékeljék.

Biztonsági kérdések és kockázatértékelés

Az emberkereskedők gyakran képesek megtorlást alkalmazni az áldozatokkal szemben, akiknek sikerült elmenekülniük és/vagy tanúskodtak ellenük.

Az emberkereskedelem áldozatai és az őket segítő személyek tekintetében (bár utóbbiak esetében kevésbé) mindig is fennálltak kockázatok. Ezek a kockázatok várhatóan növekedni fognak, mivel a szolgáltató szervezetek egyre több áldozatnak segítenek megszökni a kizsákmányolóik elől, és egyre több áldozat tesz vallomást az emberkereskedők ellen.

A szolgáltatást nyújtó szervezeteket az áldozatokkal és a személyzettel szembeni gondossági kötelezettség terheli, így ügyelniük kell arra, hogy a kockázatokat a segítségnyújtási folyamat minden szakaszában megfelelően azonosítsák és értékeljék, és hogy a reális és észszerű lehetőségeken belül megfelelő biztonsági intézkedéseket tegyenek a kockázatok hatékony kezelése érdekében.

A fenyegetéssel való szembenézés első lépése a kockázat szintjének megfelelő azonosítása és értékelése. A hatékony kockázatértékelés magában foglalja az országban elvégzett általános kockázatértékelést, a kockázatértékelés folyamatos felülvizsgálatát, valamint a konkrét eseményekre reagáló egyedi kockázatértékelést.

Az egyes országok és az egyes esetek körülményeitől függően egyéb kockázatok és kockázati mutatók is jelen lehetnek, amelyeket a helyi személyzetnek a helyszíni körülmények legjobb ismerete alapján, megfelelő szakértelemmel kell értékelnie. Amennyiben a szolgáltatást nyújtó szervezet és az illetékes helyi vagy nemzeti bűnüldöző hatóságok között szoros az együttműködés, a kockázatértékelési folyamat során intenzív egyeztetést kell folytatni velük.

Általános kockázatértékelési mutatók

- Az emberkereskedelem mértéke és hatása az országban.
- Az érintett ország származási, tranzit- vagy célország, vagy ezek kombinációja?
- Várhatóan hány emberkereskedelemnek kitett áldozat fordulhat a szolgáltató szervezethez segítségért?
- A szervezett bűnözői csoportok által ellenőrzött emberkereskedelem mértéke.
- Ezek ismert vagy becsült képessége az áldozatok és/vagy a áldozatsegítő szervezetszemélyzete elleni megtorlások megtervezésére és végrehajtására.
- A helyi bűnüldöző szervek kapacitása.
- A helyi korrupció mértéke, valamint az, hogy ez hogyan növeli a kockázat szintjét.
- A kormányok emberkereskedelem elleni küzdelem iránti elkötelezettségének és támogatásának szintje.

A kockázatértékelés folyamatos felülvizsgálata

Az általános kockázatok folyamatos felmérése kritikus fontosságú.

Nem elég egyszer elvégezni egy értékelést, mivel az csak akkor lesz hatékony biztonsági intézkedés, ha rendszeresen felülvizsgálják és frissítik. Az időközök az adott körülményektől függően változnak:

- A kockázatértékelés elvégzése és a kockázatkezelési terv kidolgozása minden áldozatsegítő szervezetfelelőssége
- A kockázatértékelést legalább havonta felül kell vizsgálni. Az eset körülményeitől függően előfordulhat, hogy a kockázatértékeléseket a magas kockázatú időszakokban hetente felül kell vizsgálni.

Az alábbi lista példaként szolgál az olyan konkrét eseményekre, amelyek kapcsán külön kockázatértékelést kell végezni:

- Minden megszökő áldozatot fenyeget az emberkereskedők általi megtorlás veszélye, függetlenül attól, hogy együttműködött-e a bűnüldöző szervekkel, vagy sem.
- Ezek a kockázatok azonnal felerősödnek azokban az esetekben, amikor az áldozatok együttműködnek a bűnüldöző szervekkel, mivel az áldozatok ilyenkor sokkal nagyobb kockázatot jelentenek az emberkereskedők szabadságára nézve.
- A kockázati szintek megnőnek és közvetlenebbé válnak minden olyan esetben, amikor megállapítást nyer, hogy az emberkereskedők már tudomást szereztek arról, hogy az áldozat együttműködik vagy együtt kíván működni a bűnüldöző hatóságokkal.

Példák konkrét kockázati eseményekre:

- Az a pont, amikor az áldozatot először utalják a szolgáltatást nyújtó szervezethez segítségért, különösen, ha előre látható, hogy a segítségnyújtási csomag magában foglalja a menedékhelyre való beutalást és/vagy a bűnüldöző szervekkel való együttműködést.
- Az áldozatok bármilyen támogatott mozgása olyan esetekben, amikor már bizonyítékot szolgáltatott egy bűnüldöző szervnek, és amikor okkal feltételezhető, hogy az emberkereskedők tudnak erről a tényről.
- Menedékhelyen ápolott áldozatok esetében a menedékhelyen kívüli tervezett mozgások, például kórházak, klinikák látogatása vagy egyéb jóléti, vagy szociális segítségnyújtási találkozók céljából.
- Az áldozatsegítő szervezet gondozásában lévő, bűnüldöző szervekkel együttműködő áldozatok esetében minden olyan mozgás, amely az együttműködéssel kapcsolatos találkozók megtartására irányul, például a vallomások megtétele céljából történő megjelenés, illetve a szembesítéseken vagy a rendőrségi orvosi vizsgálatokon való részvétel.
- A bírósági épületekben való megjelenés, különösen az emberkereskedők tárgyalásán való tanúskodás céljából tervezett megjelenés – kifejezetten azért, mert az emberkereskedők tudnak erről, mivel tájékoztatták őket a vádlotti jogaik részeként.
- Az áldozat vagy a személyzet bármely olyan mozgása, amely az áldozat másik országba történő átszállításával kapcsolatos, és azt a célt szolgálja, hogy az áldozat

tanúskodhasson az emberkereskedők ellen. Ez valószínűleg előre jelzi az átszállítás időpontját és útvonalát, akár a származási, akár a célországban, akár mindkettőben.

- Minden olyan eset, amely az áldozat vagy a személyzet tagja elleni megfélemlítési kísérletként értelmezhető – például névtelen és fenyegető telefonhívások, vagy olyan ismételt hívások, amelyeknél a hívó fél szó nélkül leteszi a telefont, ismeretlen személyek vagy járművek ismételt és hosszan tartó megjelenése a menedékhelyek előtt, vagy az áldozat vagy a személyzet tagjának nyílt követése távolról.

Kockázatkezelési tervek és dokumentáció

Minden kockázatértékeléshez – legyen az általános, felülvizsgálati vagy egyedi – kockázatkezelési tervet kell csatolni, amelyet az értékelési folyamat során azonosított kockázati területek kezelésére terveztek:

- A kezdeti általános felülvizsgálatot kockázatkezelési tervnek kell kísérsnie, amely meghatározza a biztonsági előírások minimális szintjét, és a megfelelő eljárásokat vázol fel annak biztosítására, hogy a kockázatot a lehető legkisebbre csökkentsék és hatékonyan kezeljék.
- Mivel a kockázatértékelés felülvizsgálatára az áldozatsegítési terv részeként kerül sor, új kockázatkezelési tervre csak akkor lesz szükség, ha a kockázat megnövekedett, vagy új kockázatok azonosítottak.
- Ha az azonnali felülvizsgálatot egy adott fenyegetés vagy esemény hatására végezték el, akkor azt egy frissített kockázatkezelési tervnek kell kísérsnie, amelyet az új kockázat kezelésére terveztek.

A bizalmas személyes adatok és kereskedelmi adatok kezelése és biztonsága

Rendkívül fontos, hogy az áldozatra, az emberkereskedelem folyamatára és az áldozatsegítő szervezet személyzetére **vonatkozó bizalmas adatokat** a biztonsági megfontolások és szabályok figyelembevételével **kezeljék.**

- A szolgáltatást nyújtó szervezeteknek biztosítaniuk kell, hogy az emberkereskedelem áldozatai teljes körű tájékoztatást kapjanak a róluk gyűjtött adatok céljáról és azok felhasználásáról, valamint az adatokhoz való hozzáféréshez való jogukról.
- A szolgáltatást nyújtó szervezeteknek biztosítaniuk kell, hogy az emberkereskedelem áldozatainak személyes adatait csak akkor adják ki, ha az áldozat írásbeli és teljes körű tájékoztatáson alapuló beleegyezését adja ehhez, és ennek során engedélyezi a személyes adatok meghatározott célokra és felhasználásra történő kiadását.
- A szolgáltatást nyújtó szervezetnek a szervezett bűnözés által az emberkereskedelem áldozataira és a támogató személyzetre jelentett fokozott kockázat miatt mindenkor kellő gondossággal kell eljárnia a bizalmas személyes adatok kezelése és megsemmisítése során.

Bizalmas személyes és kereskedelmi adatok kezelése és megsemmisítése

A munka érzékeny jellegéből adódóan nagyon fontos, hogy a legjobb gyakorlatokat tartsák be az áldozatsegítő szervezet munkatársainak személyes adatai és információi tekintetében a közvetlenül az emberkereskedelem áldozataira vonatkozó adatok mellett, és hogy ezeket az adatokat is bizalmasan kezeljék.

- Az áldozatokra és az emberkereskedelemre vonatkozó bizalmas és általánosabb adatok kezelésének alapelve a „szükséges ismeret elve”. A áldozatsegítő szervezetmunkatársainak minden esetben követniük kell ezt a szabályt, és az adatokat belsőleg és külsőleg csak olyan személyeknek szabad átadniuk, akiknek igényét és jogát az ilyen információk megszerzésére elismerik.
- Az egyes szolgáltató szervezeteken belül a belső tevékenységi területek között is érvényesülnie kell a szükséges ismeret elvének – bizalmas adatokat nem szabad az emberkereskedelem elleni részlegen kívül megosztani, és a biztonsági kezelési elveket a szolgáltató szervezeten belül is ugyanolyan gondosan kell alkalmazni, mint azon kívül.
- Az emberkereskedelem áldozatainak bizalmas személyes adatait a szolgáltató szervezetek különösen nem adhatják ki senkinek az érintett áldozat előzetes írásbeli és tájékoztatáson alapuló beleegyezése nélkül.
- Az áldozatsegítő szervezet munkatársai még abban az esetben kötelesek értékelni az adatok tartalmát, ha az áldozat írásban hozzájárult a bizalmas személyes adatok és/vagy az emberkereskedelemmel kapcsolatos bizalmas adatok megosztásához. Erre azért van szükség, hogy a megosztás ne növelje az áldozatot vagy családtagját, más áldozatot, vagy az áldozatsegítő szervezet munkatársait érő kockázatot. Ha ez a lehetőség fennáll, a szolgáltató szervezetnek fenn kell tartania a jogot arra, hogy visszatartsa az adatokat az áldozat vagy más olyan fél érdekében, akit az információ közlése veszélyeztethet.

Bevált biztonsági gyakorlat – Az áldozatsegítő szervezet személyzete

Az emberkereskedelem áldozataival közvetlenül kapcsolatba kerülő személyzet minden tagjának szem előtt kell tartania, hogy az áldozatsegítő programokba való beszivárgásnak már bizonyított esetei ismeretesek, és mindig figyelnie kell erre a kockázatra.

Bevált gyakorlat – Első kapcsolatfelvétel az áldozattal

- Szerezze meg az áldozat teljes körű adatait és elérhetőségeit, hozzon létre egy kapcsolatrendszert az áldozattal, adja meg neki a megfelelő telefonszámokat, amelyeken kapcsolatba léphet az Ön szervezetével, de ne adja meg a saját lakcímét vagy tartózkodási helyét.
- Ha az áldozat együttműködik, kérje el a telefonszámát, és azonnal hívja vissza megerősítésképpen, majd beszélje meg vele a helyzetet.

- Jegyezze fel a hívás időpontját, valamint a hívó fél által megadott telefonszámot.
- Telefonálás közben figyeljen arra, hogy ki lehet hallótávolságon belül.

⇒ *Áldozatokkal való kapcsolattartás egy másik szervezeten keresztül:*

- Ismerje meg az áldozat összes releváns adatát és az ügy előzményeit.
- Beszéljen az áldozattal, és kérjen időpontot az interjúra.
- Az áldozatnak csak a fentiekben meghatározott módon adja meg az elérhetőségeket.
- Biztosítsa, hogy a szervezet munkatársai a fentiekén kívül más adatot ne adjanak ki.

Bevált gyakorlat – Áldozatokkal készített interjúk

Előfordulhat, hogy az áldozatsegítő szervezet munkatársainak az irodában vagy más helyszíneken, például rendőrőrsökön, fogdáknban, ügyvédi irodákban vagy más partnerek irodáiban kell foglalkozniuk az emberkereskedelem áldozataival.

⇒ *Az áldozatsegítő szervezet irodáiban tartott interjúk:*

- Amennyiben a biztonsági korlátok lehetővé teszik, az emberkereskedelem áldozataival az irodától távol célszerű interjút készíteni, hogy korlátozni lehessen azoknak a személyeknek a számát, akik ismerik az iroda helyét.
- Az interjút csak előzetesen megbeszélte időpontban lehet megszervezni és megtartani.
- Ha a kapcsolatfelvétel egy partnerszervezeten keresztül történt, és az áldozatot a szervezet munkatársa kívánja elkísérni, a szóban forgó szervezetnek meg kell erősítenie az illető személyazonosságát.
- Az irodába érkezéskor az áldozatot az ajtóban kell ellenőrizni, akár a zárt láncú televíziós rendszer (CCTV), akár az ajtón lévő „kémlelőnyílás” segítségével.
- Az interjút a szervezet irodáiban **egy külön helyiségben** kell lefolytatni, és legalább egy másik munkatársat tájékoztatni kell arról, hogy egy kolléga interjút folytat. Így rendszeresen ellenőrizni tudja a folyamatot, és azt, hogy minden rendben zajlik-e.

Alapvető biztonsági intézkedésként az interjút az áldozatsegítő szervezetirodáján kívül általában két munkatársnak kell lefolytatnia. Ez azonban nem mindig lehetséges, és ebben az esetben az alábbi útmutatást érdemes követni:

- Ha az áldozat egy másik civil szervezeten keresztül kérte az áldozatsegítő szervezet segítségét, a beszélgetést az átirányító szervezet telephelyén is le lehet bonyolítani.
- Amennyiben a meghallgatást biztonságosan meg lehet tartani az átirányító szervezet helyszínén, az átirányító szervezet legalább egy munkatársának jelen kell lennie az interjú teljes időtartama alatt.
- Ha a meghallgatásra rendőrőrsön, fogdában vagy más kormányzati létesítményben kerül sor, a létesítmény személyzete legalább egy tagjának az épületben kell tartózkodnia a meghallgatás ideje alatt. A másik szervezet munkatársa nem lehet jelen az interjú, kivéve, ha az áldozat ezt kifejezetten kéri.

⇒ *Interjúk független helyszíneken:*

- Nincs olyan, hogy teljes biztonság.
- A személyes biztonság a kockázatértékelés és -kezelés, valamint a személyes biztonságért való felelősségvállalás kombinációjával fokozható.
- Bár a kockázat mértékének eltúlzásával esetlegesen aggodalmat lehet kelteni a munkatársakban, az emberkereskedelem áldozataival kapcsolatba kerülő személyzet összes tagját teljes körűen tájékoztatni kell a kockázatokról. A személyzet minden új tagjának részletes emberkereskedelmi és biztonsági eligazítást kell kapnia, amikor munkába áll.
- A személyes biztonság érdekében az emberkereskedelem áldozataival foglalkozó munkatársaknak mindig tisztában kell lenniük közvetlen környezetükkel és helyzetükkel, különösen akkor, ha a találkozók semleges helyszínen zajlanak.
- Az emberkereskedelemmel kapcsolatos esetek megvitatásakor mindig legyen tisztában azzal, hogy ki lehet hallótávolságon belül.

Az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása

Az áldozat

A harmadik módszer során az áldozat szemszögét ismertetjük, és figyelembe vesszük azt, amit neki okoztak.

Az országon belüli emberkereskedelem egyes eseteiben nagyon nehéz lehet megkülönböztetni az emberkereskedelmet a hagyományos vagy elfogadott gyakorlatoktól, és ezért kihívást jelenthet az emberkereskedő vagy az áldozat azonosítása. Sok esetben a hagyományos gyakorlatok annyira normalizálódtak a társadalomban, hogy nem ismerik fel a visszaéléseket és a kizsákmányolást. Ezeket a gyakorlatokat az áldozat szemszögéből és az ENSZ jegyzőkönyvének keretében kell felülvizsgálni. Minden egyes esetet külön-külön kell elemezni annak megállapításához, hogy emberkereskedelemnek minősül-e.

Az emberkereskedelem áldozatai

Hasonlóképpen nem lehet teljes bizonyossággal megállapítani, hogy több férfi vagy nő esik-e áldozatul az emberkereskedelemnek. Valószínűleg kijelenthető, hogy világszerte több nő és gyermek válik az emberkereskedelem áldozatává, bár ez nem biztos, hogy igaz bizonyos régiókra és országokra, ahol a fiatal férfiakat és fiúkat gyakran adósrabszolgaságba vagy gyermekkatónának adják.

A nemzeti és regionális eltérések és jellemzők rávilágítanak, hogy az áldozatsegítő szervezeteknek tisztában kell lenniük ezekkel a különbségekkel, amikor a kétlépcsős azonosítási folyamat első szakaszát képező, interjú előtti értékelési mutatókat vizsgálják.

Az azonosítási folyamat az egyes esetek körülményeinek mérlegelésével kezdődik, mielőtt az érintett személynek konkrét, az emberkereskedelemmel kapcsolatos kérdéseket tesznek fel.

A következő mutatókat kell figyelembe venni:

Életkor: Minden rendelkezésre álló mutató a gyermekekkel és nagyon fiatal felnőttekkel való kereskedelem előfordulásának megnövekedésére utal. Általánosságban elmondható tehát, hogy minél idősebb az egyén, annál kisebb a valószínűsége annak, hogy az eset emberkereskedelemmel kapcsolatos. A kényszermunka céljából történő emberkereskedelem általában a fiatalabb áldozatokra összpontosít, mivel a rabszolgamunkához hasonló körülmények között végzett fizikai munka fiatalabb és fittebb embereket igényel.

Az áldozat neme: Az áldozat nemének szerepe és jelentősége a munka típusától függ a munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelemben. Ha a munkacélú kizsákmányolás bányákban, mezőkön vagy halászhajókon végzett, fizikailag megterhelő munkát jelent, akkor ez nagyobb valószínűséggel érinti a férfiakat, mint a nőket. Ezzel szemben, ha a munka könnyű mezőgazdasági munkából, üzemi munkából vagy háztartási rabszolgaságból áll, valószínűbb, hogy az áldozatok nők lesznek.

A férfiak, nők és gyermekek kényszermunka célból történő kizsákmányolása (korosztálytól függetlenül) gyakran egy-egy régióon belül történik, és jellemzően fizikai igénybevételt jelentő munkák (mint például bányászat, halászat és betakarítás) esetén fiúkat és férfiakat, a feldolgozóipari üzemekben és a háztartási munka terén pedig lányokat és nőket érint.

Állampolgárság/nemzetiség: Az áldozatok ellátási láncba több tényező, köztük a szegénység, a hátrányos megkülönböztetés és a lehetőségek hiányának kihasználására épül. Bár nem zárható ki, sokkal kevésbé valószínű, hogy az emberkereskedelem áldozatai gazdag ipari országból származnak.

Okmányok, okiratok: A valódi vagy hamis okmányok használata azért is lehet kevésbé elterjedt, mert az áldozatok, különösen a gyermekek, gyakran nem rendelkeznek semmilyen személyazonosító irattal, és titokban szállítják őket az átjárhatóbb zöld határokon keresztül. Ez azonban országonként és régióként változik, a határellenőrzéstől, valamint a hamisított dokumentumok beszerzésének nehézségeitől függően.

Az okmányok használata a határon átnyúló emberkereskedelem esetében gyakoribb, mivel itt nagyobb valószínűséggel használják a repülőgépeket, vonatokat vagy kompokat. Ezekben az esetekben az illegális beutazás nyíltan történik, amihez személyazonosító és úti okmányok szükségesek. A dokumentumok lehetnek valódiak, és tartalmazhatnak valós információkat az áldozatról. Ugyanakkor lehetnek hamisítottak is, hamis nevek vagy állampolgárságok felhasználásával, és nem ritkán hamisított születési dátummal lehetnek ellátva, hogy növeljék a kiskorúak életkorát. Ilyen esetekben az emberkereskedők átadhatják az útleveleket vagy úti okmányokat az áldozatnak, hogy áthaladjon a bevándorlási vagy rendőrségi ellenőrző pontokon, majd visszavehetik az iratokat.

Utolsó helyszín: Az áldozatnak az áldozatsegítő szervezethez irányítást közvetlenül megelőző, utolsó tartózkodási helye mindig fontos mutató.

Kontextus: Szintén kulcsfontosságú indikátorként szolgálnak azok a körülmények, amelyek megelőzték az áldozat szervezethez irányítását. Az átirányító ügynökséget fel kell kérni arra, hogy szolgáltatson minél több információt ezekről.

Egyszerűbb az áldozatazonosítás azokban az esetekben, amikor az emberkereskedelem áldozatainak azonosítását és megmentését más civil szervezetek partnerei végzik.

Első, áldozatazonosító interjú

Különleges megfontolások a 18 év alattiak meghallgatásakor:

- A gyermekkorú áldozatokat kizárólag a gyermekek különleges szükségleteiben és jogaiban jártas munkatársak kérdezhetik ki. Amikor csak lehetséges, a gyermekkorú áldozatokat azonos nemű személynek kell meghallgatnia.
- A beszélgetés előtt tudjon meg a lehető legtöbbet a gyermek esetéről, és mutakozzon be egyértelműen és barátságosan (a gyermek számára ismerős témákról folytatott beszélgetés segít a kapcsolat kialakításában).
- Teremtsen olyan környezetet, amely biztonságos és kényelmes a beszélgetéshez (legyenek ott játékok, könyvek, társasjátékokat stb., hogy segítse a kapcsolat kialakítását).
- Segítse az egymásra hangolódást olyan témákkal vagy tevékenységekkel, amelyek nem kapcsolódnak az emberkereskedelemmel kapcsolatos tapasztalatokhoz (pl. beszélgessen olyan dolgokról, amelyeket a gyermek ismer, játsszanak közösen).
- Szánjon megfelelő időt a megbeszélésekre, és ne siessen.
- Legyen egyszerű és kötetlen a légkör (pl. ne viselkedjen úgy, mintha kihallgatáson venne részt, és ne erőltesse a válaszokat).
- Használjon megfelelő és gyermekbarát nyelvezetet (vegye át a gyermek által használt kifejezéseket).
- Magyarázza el a dolgokat a gyermek számára könnyen érthető módon (amikor csak lehetséges, használjon vizuális segédeszközöket).
- A kérdéseket a gyermek életkorához és szellemi képességeihez kell igazítani.
- Kezdje nyitott kérdésekkel, lehetővé téve a gyermek számára, hogy saját maga számoljon be a történekről. Kerülje az irányító kérdéseket, pl. „Bántalmazott az illető?”, és használjon inkább nyitott kérdéseket, például „Mit tett az illető?”
- Ne folytassa a gyermek helyett, és ne erőltesse a részleteket, ha a jelek arra utalnak, hogy a gyermek már mindent elmondott, amit tud. Ne feledje azonban azt sem, hogy a gyermekek kihagynak információkat, ha nem a megfelelő kérdést teszik fel, és azt a választ adják, amelyet a kérdező véleményük szerint hallani akar.
- A kiskorúak meghallgatásának a szülő jelenlétében kell történnie. Azokban az esetekben, amikor ez nem lehetséges, mert a szülő nincs jelen, vagy ha a család gyaníthatóan vagy ismert módon érintett az emberkereskedelemben, képzett gyám, pszichológus vagy szociális munkás jelenléte szükséges.

Zárja le a beszélgetést úgy, hogy megnyugtassa a gyermeket, hogy jól tette, amit tett, és hogy Ön bármikor rendelkezésre áll, ha újra beszélni szeretne.

Az áldozatok reakciói és a velük való bánásmód

Az érintettel kellő érzékenységgel kell bánni, függetlenül attól, hogy emberkereskedők áldozatává vált, kizsákmányolták vagy bántalmazták, vagy más módon kiszolgáltatott, és tiszteletben kell tartani az emberi jogait.

Az első, áldozatazonosító interjúk valószínűleg nagy kihívást jelentenek az áldozatsegítő szervezet munkatársainak, akik olyan személlyel találkozhatnak, aki csak úgy tudott túlélni és elmenekülni, hogy mindenkiel szemben nagyon körültekintő és gyanakvó volt, és igen óvatosan bánt az információkkal.

Nem ritka, hogy az emberkereskedelem áldozatai traumatizáltak, ellenségesen, gyanakodva, agresszívan vagy védekezően, vagy ezek kombinációjával reagálnak az interjút végző személyre.

A kezdeti meghallgatás során rendkívül nehéz lehet elegendő információt gyűjteni annak egyértelmű megállapításához, hogy az illető valóban emberkereskedelem áldozata-e.

Előfordulhat, hogy az illető nem érzi magát képesnek vagy hajlandónak arra, hogy interjút készítsenek vele, és olyan kérdésekre válaszoljon, amelyek traumatikus vagy fájdalmas eseményekkel kapcsolatosak.

Az érintettek a saját magukat vagy a családjukat fenyegető lehetséges következmények miatti, gyakran jogos félelem és szorongás mellett az elszorított traumából adódóan enyhe vagy súlyos emlékezetkieséstől is szenvedhetnek. Az emlékezetvesztés különösen a „kezdeti trauma” körüli időszakban lehet jellemző, vagyis abban az időszakban, amikor az egyénben először tudatosult, hogy veszélyben van – természetesen ez az az időszak, amelyről a tisztviselők és mások többet szeretnének tudni. Ha azonban Ön olyan részletekről próbál felvilágosítást kérni, amelyeket az illető nem tud vagy nem akar felidézni, vagy olyan eseményekre vagy időszakokra kérdez rá, amelyeket a személy esetleg törölt az emlékezetéből, az növelheti a szorongását, és akadályozhatja, hogy más témákról információt szerezzen.

Vonakodás a részletek felfedésétől:

Az emberkereskedelem áldozatai számos érthető okból vonakodhatnak az emberkereskedelemmel kapcsolatos tapasztalataik részleteiről beszélni, különösen az első interjú, találkozás, beszélgetés során. Az áldozatokkal dolgozóknak tisztában kell lenniük ezekkel ahhoz, hogy türelmesen és előítéletektől mentesen tudjanak az áldozatokhoz közelíteni:

- **Félelem az emberkereskedőktől:** Az áldozatok félhetnek a velük vagy családjukkal szembeni megtorlástól.

- **Félelem a hatóságtól:** Az áldozatok félhetnek attól, hogy letartóztatják őket, mert törvényt szegtek – az állam területére való illegális beutazásért, engedély nélküli munkavállalásért vagy az emberkereskedelemmel kapcsolatos jogellenes tevékenységért.
- **Lojalitás az emberkereskedő felé:** Az áldozatok személyes kapcsolatban állhatnak azokkal, akik emberkereskedelem áldozataivá tették őket. Az ilyen kötelek megléte miatt nem szabad azt feltételezni, hogy az illető nem áldozat vagy hogy önként cselekszik.
- **A bizalom hiánya:** Az emberkereskedelem során az áldozatok emberekbe vetett bizalma gyakran súlyosan sérült. Az önvédelem miatt nagyon bizalmatlanok lehetnek másokkal szemben, és gyanakvóan állhatnak a szolgáltatókhoz.
- **Emlékezetkiesés:** A trauma és egyéb okok (kábitószer-, alkohol-, gyógyszer-használat/- függőség) miatt előfordulhat, hogy az áldozatok nem emlékeznek a velük történt események minden részletére. Lehetséges, hogy kitalált részletekkel próbálják kitölteni a hézagokat. Az áldozatok elbeszélésének részleteiben bekövetkező változások az emlékezetkiesés következményei lehetnek, és nem szabad őket úgy értelmezni, hogy az áldozat szándékosan nem együttműködő.

Ha az illető a szorongás akut jeleit mutatja, az interjút fel kell függeszteni vagy meg kell szakítani, amíg készen nem áll a folytatásra.

Fontos, hogy a beszélgetés során **figyeljük a kommunikáció nonverbális formáit**, például a félelem vagy szorongás jeleit, vagy a jól látható fáradtságot. Ha okkal feltételezhető, hogy a meghallgatott személy komoly traumát élt át, a további lépések előtt pszichológus segítségét kell kérni.

Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az egyén jól érezze magát, például kényelmes bútorokat és környezetet kell biztosítani a beszélgetőszobában, és biztosítani kell, hogy az alapvető szükségletei ki legyenek elégítve – meg kell kérdezni, hogy nem éhes-e, szomjas-e, fázik-e, vagy hogy ki kell-e mennie a mosdóba.

A kérdéseket a kiszolgáltatót és valószínűleg traumatizált áldozat és az áldozatsegítő szervezet interjút végző munkatársa közötti első találkozás során kell feltenni. Az, hogy a kérdező hogyan vezeti le ezt a kezdeti interjút, a kérdező helyzetértékelésétől függ, többek között az érintett állapotának és válaszkészségének figyelembevételével. Nyilvánvaló, hogy a kérdőíves formátum használata nem nyugtatja meg nagy eséllyel az emberkereskedelem áldozatait, ezért lehetőség szerint kerülendő. A kérdező eldöntheti, hogy mely kérdések relevánsak az egyes esetek szempontjából, és ennek megfelelően alakíthatja az interjút.

Az interjú jelentős szerepet tölt be az áldozatazonosítás folyamatában, ezért alapvető fontosságú, hogy a megkérdezett személy valóban **megértse**, amit mondanak neki. Ha kétséges, hogy az érintett személy képes-e megérteni a beszélgetés összefüggéseit és részleteit, lehetőség szerint tolmácsot kell fogadni.

A kérdezőnek szem előtt kell tartania, hogy az ebben a szakaszban meghatározott mutatók és kérdések elsősorban az áldozatazonosítás segítésére szolgálnak, és nem feltétlenül alkalmazhatók szigorúan minden egyes esetben. A meghallgatás stílusát lehetőség szerint az áldozat állapota alapján kell meghatározni.

Szem előtt tartandó etikai alapelvek az emberkereskedelem áldozatairól való gondoskodás, valamint a velük folytatott interjúk során

Az interjúra vonatkozó ellenőrző lista:

Feltételek:

- Ha lehetséges, gondoskodjon arról, hogy a beszélgetés zárt, privát helyen történjen, ahol mások nem hallhatják vagy zavarhatják meg.
- Csak az áldozat, az interjút végző személy(ek), a tolmács (ha szükséges) és adott esetben egy képzett támogató személy (például a gyermek gyámja, jogi vagy pszichológiai tanácsadó) lehet(nek) jelen.
- Ha kétséges, hogy az érintett személy képes-e megérteni a meghallgatás nyelvét, minden lehetséges erőfeszítést meg kell tenni tolmács igénybevételére.
- A mobiltelefonokat ki kell kapcsolni.
- Ha zárt tér áll rendelkezésre, az ajtóra ki kell tenni egy „ne zavarjanak” vagy hasonló táblát, hogy ki lehessen zárni az esetleges zavaró tényezőket.
- Ha nem áll rendelkezésre zárt és privát helyiség, a kérdezőnek törekednie kell arra, hogy olyan privát helyet találjon, ahol a beszélgetést nem lehet kihallgatni.
- Kerülje az ítélező vagy vallató interjústílus alkalmazását.
- Próbáljon meg olyan kapcsolatot kialakítani az illetővel, hogy úgy érezze, tisztelik, és hogy ő is olyan személy, akinek hinni lehet.

Az interjú folyamatának ismertetése az áldozat részére:

- Fejtse ki röviden a szervezetnek az emberkereskedelem áldozatainak segítésében játszott szerepét, valamint a hamarosan megkezdődő interjú célját.
- Magyarázza el, hogy a megadott információkat hogyan fogják felhasználni.
- Fejtse ki az illetőnek, hogy az interjú során a vele történetekre vonatkozó kérdéseket is feltehet, és hogy egyes témák felzaklatóak lehetnek, fájdalmas lehet a felidézésük, és nehéz emlékeket hozhatnak felszínre.
- Tudassa az illetővel, hogy van ideje megválaszolni a kérdéseket, és szükség esetén bármikor szünetet tarthat.
- Biztosítsa, hogy az áldozat megértse, hogy a meghallgatás önkéntes, és hogy nem kötelező válaszolnia semmilyen kérdésre. Magyarázza el azonban, hogy minél több információt tud adni, annál hatékonyabban tud segíteni a szervezet. Ismertesse a szervezet által nyújtható segítség esetleges korlátait (például, ha a segítség csak az emberkereskedelem áldozatainak, illegális migránsoknak, gyermekeknek stb. nyújtható).

- Fejtse ki, hogy ha a szervezet nem tud közvetlen segítséget nyújtani, mert az illető nem felel meg a követelményeknek, megpróbálnak segíteni, és azonosítani egy olyan képzett csoportot vagy személyt, aki támogatást tud nyújtani.

IV GYAKORLATI ÚTMUTATÁS AZ INVERT-PROTOTÍPUS HASZNÁLATÁHOZ (UCSC-TC)

Vállalati szintű kockázati mutatók a munkacélú kizsákmányolásra vonatkozóan

A munkáltató vállalathoz kapcsolódó tényezők

Kockázati tényező	Leírás
Túlzott kiszervezés	A bevétel/alkalmazottak aránya hosszabb időn keresztül jelentősen alacsonyabb az ágazati átlagnál
Alacsony személyi költségek	Az ágazati átlagnál lényegesen alacsonyabb személyi költségek/összköltségek
Korábbi büntetőfeljelentések és negatív hírek	Kedvezőtlen médiavisszhanggal összefüggésbe hozott tényleges tulajdonosok vagy igazgatók
Korábbi munkaügyi jogsértésekről szóló dokumentumok	A vállalatot a múltban munkaügyi jogsértések miatt szankcionálták
Kockázatos területeknek való kitettség	A vállalat olyan területen található, ahol könnyebb kizsákmányoló körülmények között toborozni és foglalkoztatni a munkavállalókat
Magas kockázatú gazdasági ágazat	A munkacélú kizsákmányolás szempontjából magas kockázatú gazdasági ágazatokban (építőipar, mezőgazdaság, takarítási szolgáltatások stb.) tevékenykedő vállalat
Minőség-ellenőrzési tanúsítványok hiánya	Nem áll rendelkezésre minőség-ellenőrzési tanúsítvány a vezetéssel vagy a munkahelyi biztonsággal kapcsolatban

A fővállalkozóval és az alvállalkozó vállalatokkal kapcsolatos tényezők

Kockázati tényező	Leírás
Magas kockázatú jogi forma	Visszatérően csalárd magatartásban érintett jogi formájú alvállalkozók
Friss cégbejegyzés és rövid élettartam	A vállalat tevékenységének teljes időtartama túlságosan rövid az ellenőrzés elkerülése érdekében

Rendellenes földrajzi koncentráció	Több vállalat található ugyanazon a vállalati címen, ami a valós gazdasági tevékenység hiányára utal
A valódi gazdasági tevékenység hiánya és magas adótartozás	Az ágazati átlaghoz képest magas jövedelem- és társadalombiztosítási járulék-tartozás
Csődbe ment vállalatokkal fennálló kapcsolatok	A prominens személyek (tényleges tulajdonos, vezetők, igazgatók) csődbe ment vállalatokkal állnak kapcsolatban
A részvénytulajdonosi információk hiánya	A tényleges tulajdonosokra vonatkozó információk elérhetetlensége, ami csalásra utaló magatartásra enged következtetni
Prominens személyek rendhagyó lakóhelye	A vállalat prominens személyei a székhelytől jelentősen távol laknak

A munkacélú kizsákmányolás áldozati szintű kockázati mutatói

Az áldozatok személyes jellemzőivel és megjelenésével kapcsolatos tényezők

Kockázati tényező

- Illegális migráns jogállás vagy kitoloncolási határozat
- Fizikai sérülések, amelyek látszólag az ellenőrzési intézkedések következményei
- A pszichológiai stressz és a bántalmazás jelei Személyazonosító okmányok hiánya vagy hamis okmányok megléte
- A helyi nyelv és törvények ismeretének hiánya
- Társadalmi és gazdasági kiszolgáltatottság a származási területeken

A foglalkoztatási feltételekkel és egyéb kockázati tényezőkkel kapcsolatos tényezők

Kockázati tényező

- Érvényes munkaszerződés hiánya
- Különösen hosszú munkaidő
- Aránytalanul alacsony bérfeltételek
- A munkavállaló nem megfelelő biztonsági és higiéniai körülményeknek való kitétsége Az önrendelkezési jog (mozgás, lakhatás, kommunikáció stb.) megvonása vagy korlátozása
- Adósrabszolgaság és/vagy a megkeresett pénz elérhetetlensége

A gyermekmunkát magában foglaló kizsákmányolásra jellemző további tényezők

Kockázati tényező

- Az iskolai oktatáshoz való hozzáférés hiánya
- Felelős gondviselők hiánya
- Kábítószerrel való visszaélés
- Foglalkoztatás családi vállalkozásokban

Célkitűzés és eredmények

Cél: Az INVERT kockázatértékelési eszközcsomag prototípusának megtervezése és fejlesztése a következők azonosításához:

- Jogszerű társaságok (azaz visszaélések helyszínei)
- A munkacélú kizsákmányolás potenciális felnőtt és gyermek áldozatai
- Eredmények: Két integrált kockázatértékelési eszköz prototípusa a munkáltatási célú emberkereskedelem bűnös üzleti modellje kizsákmányolási szakaszának megszakításához.
- 1. eszköz a munkacélú kizsákmányolásban részt vevő jogszerű vállalatok azonosításához
- 2. eszköz a potenciális felnőtt és gyermek áldozatok azonosításához.

Előzetes tevékenységek

A kockázati mutatók gyakorlati alkalmazása

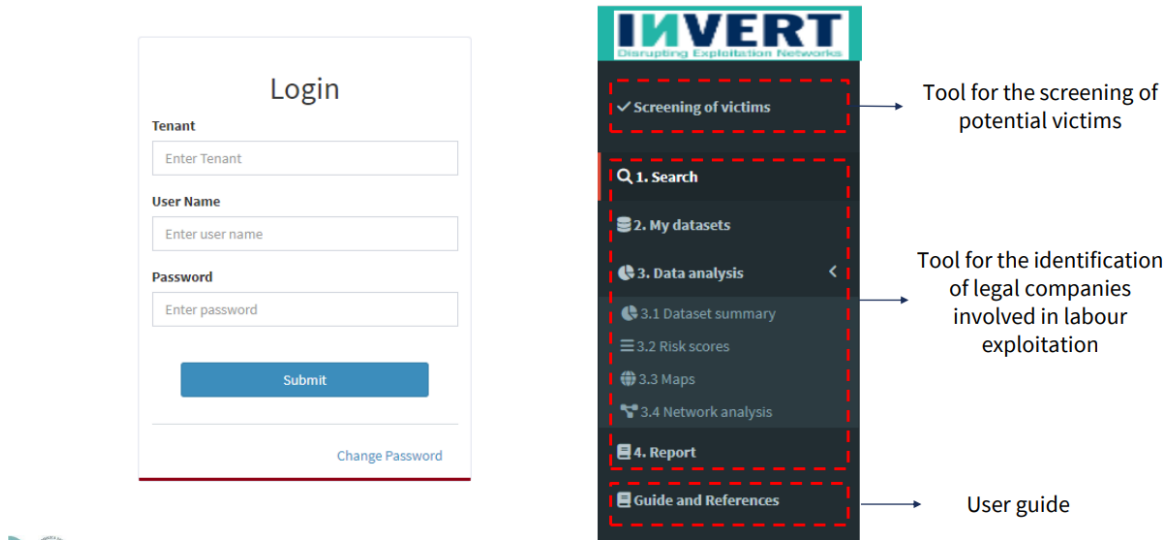
A fogalmak mérhető kimenetekké alakítása

Négy felhasználási eset azonosítása:

- a) A munkacélú kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelem ügyében folytatott nyomozások javítása
- b) A munkacélú kizsákmányolás céljából történő tiltott közvetítéssel kapcsolatos nyomozások javítása (caporalato rendszer)
- c) A munkaerő kizsákmányolásában részt vevő vállalatok felderítése
- d) A kiskorúak kizsákmányolásának korai felderítése.

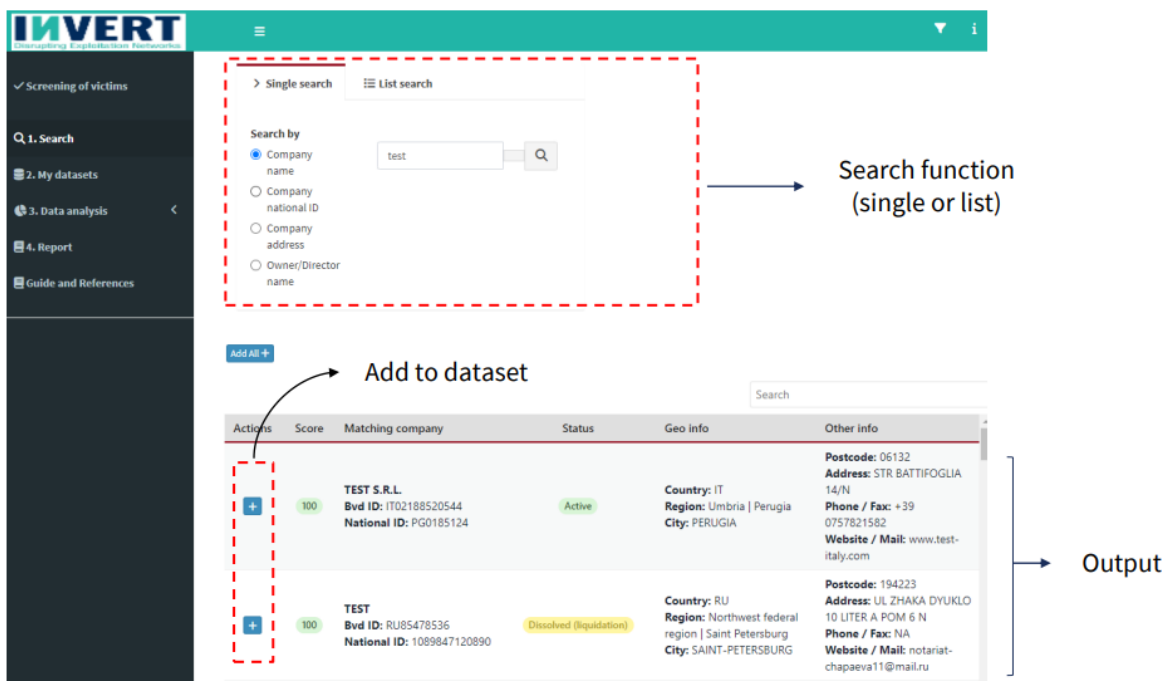
Az INVERT-eszközcsomag menüinek bemutatása. A képernyőképek angolul szerepelnek, egyelőre angolul fut majd program.

The prototype INVERT suite: login page and menu

I. INVERT-eszközcsomag: eszköz a cégek/munkáltatók szűréséhez

1. Vállalatok/ munkáltatók keresése

2. Kockázatértékelés és adatvizualizáció (példa)

The screenshot shows a software interface for data analysis. On the left is a navigation menu with options like '3. Data analysis', '3.1 Dataset summary', '3.2 Risk scores', '3.3 Maps', '3.4 Network analysis', '4. Report', and 'Guide and References'. The main content area is divided into 'Company info' and 'Risk indicators'. Under 'Company info', three companies are listed with their respective IDs, VAT numbers, country ISOs, entity types, and statuses. The 'Risk indicators' section shows a breakdown of risks for each company, categorized by Territory, Sector, Ownership Structure, and Other. A callout box titled 'Other Risk Detail' for IT02188520544 shows two indicators: 'Legal form' and 'Recent Incorporation', both with a score of 0 and the note 'No significant risks identified.' An arrow points from the 'Aggregate risk indicators' label to the risk indicator list, and another arrow points from 'Single risk indicators' to the callout box.

3. Általános pontszám és elemzés

The screenshot displays an 'Overall risk Analytics' dashboard. On the left, the same three companies from the previous screenshot are listed. On the right, their overall risk scores are shown in green circles: 2, 2, and 3. Next to each score are four icons representing different analysis options: a globe (Geographical location), a street view icon (Street view), a network diagram icon (Network visualization), and a document icon (Download report). An arrow points from these icons to a list of 'Additional analytics:' which includes: Geographical location, Street view, Network visualization, and Download report.

4. Hálózati elemzés

The screenshot shows a network analysis interface. On the left is a sidebar menu for 'INVERT Disrupting Exploitation Networks' with options like 'Screening of victims', '1. Search', '2. My datasets', '3. Data analysis', '3.1 Dataset summary', '3.2 Risk scores', '3.3 Maps', '3.4 Network analysis' (highlighted with a red dashed box), '4. Report', and 'Guide and References'. The main area contains a filter panel with 'Show' options (Common BO, Common shareholders, Common directors, BO, Shareholders, Directors (current), Directors (previous), Subsidiaries (1st level), Subsidiaries (all)) and a 'Threshold %' set to '>10%'. On the right, 'Companies linked by' options include Ownership structure %, Common BO (blue), Common Sh. (green), Common directors (red), and Common address (orange). Below the filters is a network diagram showing nodes representing companies and their relationships. The nodes are color-coded according to the filter settings.

Kiemelendő, hogy a csomag szintetikus információkat állít elő az érdeklődésre számot tartó vállalatokról, és nyilvánosan elérhető adatok alapján **kockázati pontszámokat** számol ki.

A szolgáltatott információkat **körültekintően** kell értelmezni, és **nem helyettesítik**, hanem inkább integrálják a jogalkalmazók és más, a területen dolgozó szakemberek által végzett egyéb részletes értékeléseket.

II. INVERT-eszközcsomag: eszköz a potenciális áldozatok kiszűréséhez

1. Adatbevitel

The image shows the INVERT application interface. On the left is a dark sidebar menu with the following items: 'Screening of victims' (highlighted with a red dashed box), '1. Search', '2. My datasets', '3. Data analysis' (with a sub-menu: '3.1 Dataset summary', '3.2 Risk scores', '3.3 Maps', '3.4 Network analysis'), '4. Report', and 'Guide and References'. On the right are two data entry forms. The first form, titled 'GENERAL INFORMATION', contains fields for 'Age' (value: 40), 'Country of birth' (value: China), 'Proficiency in the language of the country of residence' (radio buttons: Excellent, Good, Fair, Poor; 'Poor' is selected), and 'Availability of authentic personal documents' (radio buttons: Yes, No; 'Yes' is selected). The second form, titled 'MIGRATION PROCESS AND DEBT-BONDAGE', contains questions about migration reasons and travel arrangements. The first question is 'Why did the interviewee leave their home country?' with radio buttons for 'To join family' (selected), 'To escape conflict/persecution', 'Other reason', and 'Unable to indicate a reason'. The second question is 'Was the interviewee travelling alone or with other people when they first arrive in the country?' with radio buttons for 'Alone', 'With a family member' (selected), 'With other people/in a group', and 'No answer'. The third question is 'Was the travel arranged by someone else?' with radio buttons for 'Yes' and 'No'.

Az áldozatokkal kapcsolatos adatok kitöltése: neme, kora, beszélt nyelve stb. alapján. Az űrlapot elsősorban az adatok tárolására és a kockázati tényezők gyors áttekintésére szolgál, amelyeket gondosan értékelni és feltárni kell.

2. A kockázati tényezők összefoglalása

The image shows a section of the INVERT application titled 'HOUSING AND CONTROL MECHANISMS' with a score of '3 pont / 7'. Below the title is a description: 'This section collects data on housing conditions and the presence of mechanisms to limit the freedom of the interviewee.' There are three questions: 1. 'Was the accommodation provided by someone or did the interviewee choose it?' with radio buttons for 'Chosen by the interviewee', 'Provided by a family member', 'Provided by someone else (e.g. the employer, a third person, ...)' (selected), and 'No answer'. 2. 'Does the interviewee live...?' with radio buttons for 'Alone', 'With family', 'With coworkers', 'With other people' (selected), and 'No answer'. 3. 'Does the interviewee live, or has lived, in the workplace?' with a score of 0/1.

Disclaimer:

Interaction with potential victims of trafficking and exploitation is a particularly sensitive issue and every case is unique.

The aim of this tool is **to help end-users gather information on the simultaneous presence of risk factors** to guide further investigations. **It cannot be a substitute for training and good practices.**

While the tool provides a count of the risk factors, **the final assessment should be left to the users.**

Fontos hangsúlyozni, hogy az emberkereskedelem (lehetséges) áldozataival való kapcsolattartás különösen **érzékeny kérdés, és minden eset egyedi**. Ennek az eszköznek az a célja, hogy segítse a felhasználókat a kockázati tényezők egyidejű jelenlétére vonatkozó **információk összegyűjtésében** a további vizsgálatok irányítása érdekében. Nem helyettesítheti a képzést.

Bár az eszköz számba veszi a kockázati tényezőket, a végső értékelést a **felhasználókra** kell bízni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings. Third evaluation Report Italy. GRETA (2024)03, published on 23 February 2024, <https://rm.coe.int/greta-2024-03-fgr-ita-en-2750-4314-7273-1/1680ae9f81>
- Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings. Third evaluation Report Hungary. GRETA(2024)02, published on 26 February 2024, <https://rm.coe.int/greta-2024-02-fgr-hun-en/1680aea2b9>
- Baugerud, G. A. – Johnson, M. S. (2017): The NICHD Protocol: Guide to Follow Recommended Investigative Interview Practices at the Barnahus? In: Johansson, S. – Stefansen, K. – Bakketeig, E. – Kaldal, A. (eds.): Collaborating Against Child Abuse. Palgrave Macmillan, Cham, https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_6
- Brubacher et al. (2014): Recommendations for interviewing children about repeated experiences. Psychology, Public Policy & Law, <http://dx.doi.org/10.1037/law0000011>
- Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward. UNICEF–ILO joint publication, 2021, <https://data.unicef.org/resources/child-labour-2020-global-estimates-trends-and-the-road-forward/>
- COMPACT (La Strada) (2012): Findings and Results of the European Action for Compensation for Trafficked Persons. Toolkit on compensation for trafficked persons. https://www.kok-gegen-menschenhandel.de/fileadmin/user_upload/medien/Projekte/report_final_2012.pdf
- Cordisco-Steele (2019): Adapted Forensic Interview Protocol for Children and Adolescents when Exploitation and/or Trafficking is Suspected. National Children’s Advocacy Center.
- Eurostat: Trafficking in human beings statistics, January 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics
- Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage – Executive Summary, 2022, <https://www.ilo.org/publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage-executive>
- Hard to see, harder to count: Handbook on forced labour surveys. Third edition. International Labour Organization, 2024, <https://www.ilo.org/publications/hard-see-harder-count-handbook-forced-labour-surveys>
- IOM (International Organization for Migration) Handbook on Direct Assistance for Victims of Trafficking, 2007, <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-direct-assistance-victims-trafficking-0>
- Interpretation and distinction between labour exploitation in the context of trafficking in human beings and particularly exploitative working conditions under the Employers Sanctions Directive May 2022.

https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/53821/1/EMN%20LU%20inform_Distinction-between-labour-exploitation-and-particularly-exploitative-working-conditions-THB.pdf

- Korkman, J. (2023): Trafficking in human beings: Psychological coercion and investigative interviewing. HEUNI / ELECT Policy Brief.
- Korkman, J. (2024): Handbook for forensic child interviews in presumed cases of trafficking. Council of the Baltic Sea States, https://cbss.org/wp-content/uploads/2024/04/https_childrenatrisk-cbss-org_wp-content/uploads/sites/10/2024/04/a-handbook-for-investigative-interviews-final-en.pdf
- Korkman et al. (2024): White Paper on Forensic Child Interviewing: Research-Based Recommendations by the European Association of Psychology and Law, <http://dx.doi.org/10.31219/osf.io/ej28b>
- La Strada International (2023): What are obstacles encountered by NGOs' when addressing Labour Trafficking and Related Exploitation? <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/3509-Presentation%20La%20Strada%20International%20-%20Suzanne%20Hoff%20-%206%20October%202023.pdf>
- Lamb et al. (2018): Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses. Wiley.
- Giampaolo, M. – Ianni, A. (2020): L'inclusione sociale dei migranti nell'UE. <https://www.focsiv.it/wp-content/uploads/2020/03/BackGround-Document-n.-2-ITA-24.02.2020.pdf>
- Giampaolo, M. – Ianni, A. (2020): The Global Compact on Migration: a worldwide opportunity for a common governance of migrations. <https://www.focsiv.it/wp-content/uploads/2020/04/BackGround-Document-n.-5-ENG-01.03.2020.pdf>
- Profits and poverty: The economics of forced labour. International Labour Organization, 2024, <https://www.ilo.org/media/520201/download>
- Save The Children: Young Invisible Enslaved: Children Victims of Trafficking and Labour Exploitation in Italy (July, 2017)
- Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union. Summary. European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna, 2015, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_en_0.pdf
- Trafficking in Persons (TIP) Report, US Department of States, 2024

JOGSZABÁLYOK

- 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak támogatásáról és az állami kárenyhítésről
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről

- 2013. évi XVIII. törvény az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- Az Európa Tanács 197. számú egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről <https://rm.coe.int/1680648990>
- Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről
- Hároméves terv a munkaerő-kizsákmányolás és a caporalato elleni küzdelemre 2020–2022 (*Piano triennale di contrasto allo sfruttamento lavorativo e al caporalato 2020–2022*) <https://www.lavoro.gov.it/priorita/Documents/Piano-Triennale-contrasto-a-sfruttamento-lavorativo-in-agricoltura-e-al-caporalato-2020-2022.pdf>
https://www.pariopportunita.gov.it/media/2428/piano-anti-tratta-2022-2025_eng.pdf
- Nemzeti emberkereskedelem elleni terv (NAP) 2022–2025
- Nemzeti terv az árnyékgazdaság elleni küzdelemre a 2023–2025 közötti hároméves időszakra vonatkozóan (*National Plan to Combat the Shadow Economy for the three-year period 2023–2025*) <https://www.lavoro.gov.it/g7-labour/priority-topics/pagine/combat-shadow-economy-employment-sector>
- The Council of Europe Convention on Action against Human Trafficking (August 1st, 2013)